БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

С-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 107 (8632)
МАИН
8
ЧЕТВЕРГ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Республикын колхоз, совхозуудай полинууд дээрэһээ (1-дэхи нюур).

Ц. Дандаров. — Агротехникын заабаринууд сахигданагүй (1-дэхи нюур).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: **Р. Раднаев.** — Шэнэ эрхэ байдалда (2-дохи нюур).

Профсоюзай хүдэлмэри улам һайжаруулха (2-дохи нюур).

А. Мангатханов.— Түнхэнэй аймагта (2-дохи нюур).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ (2-дохи нюур).

Хонид олоор эхирлэбэ (3-дахи нюур).

А. Твардовский.— Ленин пеэшэншэн хоёр (3-дахи нюур).

Д. Дугаров.— Агуухэ поэдэй дурасхаалта газар (4-дэхи нюур).

В. Климов.—Айл бүхэн радиотой болож байна (4-дэхи нюур).

Хилын саанаһаа (4-дэхи нюур).

Зондоо хүндэтэй һаалишан

...эргшэ жэлэй февраль һара-...онгынхид сомонойнгоо Сове-...унгаха болобо. Нютагайнгаа ...й газарта һаалишадай дун-...хэниис эльгээлтэйб? — гэжэ ...д хөөрэлдэһэн, зүбшэһэлэй ... депутадта кандидадуудые ...үлгын болоходо оройдоол ...охи жэлээ һаалишанаар ...ажа байһан, залуухан баса-...офья Цыбде-...а нэгэн дуу-...эрлээ һэн.

...оной эхиндэ ...я колхозойн-...ютагай үүлтэ-...неэдэй фермэ-...эжэ, һаалишан ...о ороһон юм. ...нь олон үнеэ ... үзөөгүй за-...басаганда түр-...эр нилээд хүн-... бэрхэшээлтэй ...а. Тиибэшье, ...я Данзановна ... хүдэлжэ бай-...үхэдтөө туһа-...а, дүй дүршэл ... һаалишад-...ургаал, заабари абажа бай-...бүхы оролдосоо гарган ажал-... хэдыхэн һарын үнгэрхэлөөр ...шье дутуугүйгөөр үнеэ һаа-...эслүүлхэ, тугал буруу ха-...ха болоод байгаа һэн. Жэл ... саг соо һаалишанаар хүдэл-...жэ, ажалдаа нилээд дүршөөд ...даа, 1956 ондо үнеэн бүриһөө ... зэргээр 1300 литр һү һааха ... абаһан юм. Энэ уялгаяа нэ-... түрэтэйгөөр дүүргэжэ, тэрэ ...неэн бүриһөө 1340 литр һү ...н байна.

...хүн болохо—багаһаа» гэһэн-...хатай, Софья түрүүн ерээд ...ажа байхадаа малда арга-...эхэй, бушуу түргэн, эрид һа-..., үгөөр, һүбэлгэн басаган ... юм,—гэжэ гүүртынь һаали-...үнөө хөөрэлдэжэ байдаг. ...аһан амжалтануудаараа ур-... зоригжоһон, урагшаа эр-...гэтэй залуу һаалишан нё-...үнеэн бүриһөө дунда зэргээр ...итр һү һааха уялга абаа һэн. ...гэдөө хүрэжэ, нютагай үүл-...үнеэн бүриһөө дунда зэргээр ...итр һү һаагаа.

...жэлдэ түрэл комсомолой-...жэлэй ойн хүндэлэлдэ үнеэн ...э 2300 литр һү һаахаб гэжэ ...үгөөд, мүнөө эршэмтэйгээр ...ажа байна. Үнгэрэгшэ үбэл-...н үедэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ...һаажа, колхоз соогоо дэлгэр-...оциалистическэ мүрысөөндэ ...ажэ ябанхай. Түрүүшын гур-...ара соо үнеэн бүриһөө 770 ... һү һаагаад, кварталай ...е холо үлүүлэн дүүргэжэ, ...молойнгоо XIII съездые ажа-...эхим бэлэгтэйгээр угтаа һэн. ...ь соошье һайн амжалта туй-... Үнгэрэгшэ дүрбэн һарын дүн-...неэн бүриһөө мянга гаран ...ү һаагаад байна.

...у һаалишан ажалдаа хай-...эд һайн амжалта туйланаб ... тон түрүүндэ, үнеэдээ һай-...-ямар үнеэн хэды шэнээн һү ...б, хэдые гаража шадахаб, ...тугаллаһан бэ, хэзээ тугалла-...мар үүлтэрэйб, ямар тэжээл-...ижэ дуратайб гэжэ һайнаар харалсан эдеэлүүлдэг, зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалдаг, түрүүшүүлэй дүй дүршэл шудалдаг байха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ тэжээлээр дутамагшье байгаа һаа, эндэхи һаалишад һолоомо, зелёнко, силос, бардаа гэхэ мэтын тэжээлнүүдые һайнаар буйлуулан үнеэдтээ эдюулжэ, үбэлэй үедэ горьтой һү һаагаа.

Софья Данзановна үнеэдые зүбөөр һааха хэрэгтэ мүн лэ горьтой анхарал табидаг. Һаахынгаа урда тээ үнеэдэйнгээ дэлэн угаажа, сэбэр аршуулаар аршаад, эльбэжэ нидхэрдэг юм. Тиигээд һаажа байха үедөө, һаажа дүүргээд баһа нидхэрдэг заншалтай. Өөрынгөө һаажа байһан 15 үнеэнэй зан абаание һайса мэдэдэг.

— Үнеэдые харааажа зандаржа, сохижо наншажа болохогүй. Зарим үнеэн зандараа, сохёо һаа, һүеэшье татажархиха гэжэ байдаг. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, малда дуратай байха, зөөлэхэнөөр хандаха, саг сагтань эдеэлүүлжэ, уһалжа, хирмажа, хэбтэриень хуурайлжа, сэбэрлэжэ байха хэрэгтэй,—гэжэ Софья Данзановна хэлэдэг.

Депутат-һаалишан сугтаа хүдэлжэ байдаг нүхэдөөрөө аргагүй эбтэй эетэйгээр ажаллажа, ойлгоһон мэдэһэн юумэнүүдээ бэшэндээ заажа үгэжэ, һургажа байдаг заншалтай. Нүхэр Цыбденова гансашье эрхимээр ажаллаад байдаг бэшэ, ниитын хүдэлмэридэ хододоо эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг. Нютагайнгаа зоной ямар нэгэн асуудалтайгаар, гуйлта мэдүүлгэтэйгээр хандахадань саг дары хэмжээ абхуулжа, сомоной Соведэй сесси дээрэ шухала шухала асуудалнуудые табижа, шиидхэлсэжэ байдаг юм.

Иигэжэ Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой залуухан һаалишан, депутат Софья Цыбденова зонойнгоо этигэл найдабариие харюулхын тулада бүхы оролдосоо гарган, мүнөө жэлдэ социалистическэ уялгынгаа ёһоор, үнеэн бүриһөө 2300 литр һү һааха байһан аад, 3000 литртэ хүргэхэ зорилготойгоор ажаллажа байна.

Нүхэр Цыбденова шэнгеэр иигэжэ эрхим һайнаар ажаллаа һаа, һаалишан бүхэн жэлдээ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 2—3 мянган литр һү һааха гүйсэд аргатай. Теэд зарим нүхэд үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ, харууһалха хэрэгтэ анхаралаа хүсэд табингүй, нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө бага, жэлдээ мянгаад, хэдэхэн зуугаад литр һү һаадаг байна бшуу.

Һү, тоһо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсөөр США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн шухала зорилго манай парти, правительство бүхы совет арадһай урдаа табинхай. Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхын тулада нүхэр Цыбденова мэтэ иимэ түрүү, дүй дүршэл ехэтэй, шударгы һаалишадһаа жэшээ абан ажаллая!

Карл Марксын түрэһөөр 140 жэлэй ойдо зорюулагдан научна сесси болобо

...на коммунизмда үндэһэ һуу-...ан агуухэ хүн, бүхы оро-... пролетариадай сэсэн мэргэн ... багша Карл Марксын тү-... 140 жэлэй ойе манай Эхэ ... ажалшад, бүхы түрүү хүн ...нтэй хамта баяр баясхалан-...р тэмдэглээ.

...үдэртэ зорюулан Марксизм-...измын институт, Обществен-...кануудай академи, КПСС-эй ... дэргэдэхи партийна дээдэ ...ли хамтадаа научна сесси ...5-да Москвада үнгэргөө. Энэ ... Россидахи революционно ...эндэ хабаадагшад, эрдэмтэд-...эд, В. И. Ленинэй централь-...эйн, СССР-эй революциин ... научна хүдэлмэрилэгшэд, ...лад залуушуул хабаадаа.

...С-эй ЦК-гэй дэргэдэхи Марк-...енинизмын институдай дирек-...рофессор Г. Д. Обичкин сес-...эхэ зуураа, бүхы оронуудай ...ариадай үмэнэ Марксын бү-...эйн-түүхэтэ габьяатай байһан ...обшоор хэлээ.

...сизмда үндэһэ һуури табиг-...й зохёолнуудай СССР-тэ сугшлуулагдажа, хэблэн гаргагдажа байһан тухай КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директорэй орлогшо, түүхын наукануудай кандидат Е. А. Степанова элидхэл хээ.

«К. Марксын философско һургаал замбуулин дэлхэйе шэнжэлэн мэдэхэ, коммунизмын түлөө тэмсэхэ агуухэ зэбсэг мүн» гэһэн элидхэл профессор А. Д. Макаров, «К. Марксын экономическа һургаалай мүнөөнэй удхашанар» гэһэн элидхэл экономическа наукануудай доктор С. Л. Выгодский, «Бүхы оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые дэлгэрүүлхын түлөө К. Марксын тэмсэл» гэһэн элидхэл түүхын наукануудай кандидат Л. И. Гольман хэһэн байна.

Сессидэ хабаадагшадта зорюулан Марксын ажабайдал ажал ябуулгые, тэрэнэй агуухэ һургаалай дэлгэржэ байһые харуулһан выставкэ нээгдэһэн байгаа.

(ТАСС).

Республикын колхоз, совхозуудай полинууд дээрэһээ

Механизаторнуудай оролдолго

Республикымнай холын аймагуудай нэгэн — Закаменда хабарай тарилга эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз тарилгада орохынгоо урда тээ Закаменай МТС-һээ 750 мянган түхэригэй машина, техникэ худалдажа абаһан юм. Өөһэдын техникэтэй, механизаторнуудтай болоһон колхоз тарилгаяа эрхим болзорто, һайн шанартайгаар хэжэ, гектар бүриһөө дунда зэргээр 11 центнер таряа хураяха гэһэн уялга абанхай. Энэ уялгаяа нэрэтэй хүндэтэйгөөр дүүргэхын түлөө ленинэйхид эртынгээ тарилгые хаһа сагтань, шанар һайнтайгаар хэжэ дүүргэбэ. Эндэ 1050 гектарта тарилга хэгдээ. Тэрэ тоодо 950 гектарта шэниисэ таригдаа.

Түрэл колхоздоо ерэжэ, гэшүүдынь болоһон механизаторнууд һайнаар заһагдаһан тракторнуудаа жолоодон, оролдосотойгоор ажаллана, даабаряа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Түрүү тракторист Шираб Ванданов даабаряа үдэр бүри 150—170 процент дүүргэдэг. Тиихэдэ механизаторнууд Антон Стрепков «ДТ-54», Степан Моисеев «Беларусь» тракторта хүдэлмэрилхэдөө мүн лэ үндэр бүтээсэ түйлана.

Эртынгээ тарилга дүүргэһэн колхознигууд болон механизаторнууд оройн тарилгада һайнаар бэлэдхэн, дисковани хэжэ эхилһээр хэды хонобо.

Г. Дахалаев,
колхозой бухгалтер.

Эмхитэй ажалай үрэ

Манай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид энэ жэлдэ сагай уларилай хэды таарамжагүй, хүйтэн байгаашье һаань, тарилгые урда урдынхиһаа эртэ, эмхитэйгээр эхилээ. Юуб гэхэдэ, артелиинхиднай «Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» партиi, правительствынгаа сэсэн мэргэн, холын хараата шиидхэбэриие тон ехээр һайшаажа, МТС-һээ элдэб маркын 10 трактор болон хүдөө ажахын бусад техникэ худалдан абаад, хабарайнгаа тарилгые хаһа сагтань эхилээ һэн. Колхознай байгша ондо бүхыдөө мянга зуугаад га газарта эртын тарилга хэхэ байна. Тэрэнэйнгээ ехэнхи хубиие хоёр дахин хахалагдаһан сэбэр пар дээрэ хэрээһэлүүлэн тариха юм. 1000 гаран гектар газар борнойлоод, майн 2-һоо эртын тарилга хэжэ эхилээдби. Хоёр комплексно бригадын тракторна агрегадууд Хотогор, Урда-Ара гэжэ газарта 2 үдэрэй турша соо 160 гектар эртын хара таряа, шэниисэ таряа. Колхозоймнай механизаторнууд эртын тарилгые һаядаа дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Д. Жимбуев.

Сэлэнгэ.

ЭРТЫНГЭЭ ТАРИЛГА ДҮҮРГЭХЭНЬ

ХОРИ. **(Телефоноор абтаба).** Һүүлэй үедэ игаабари дулаахан үдэрнүүд тогтожо, аймагай колхозууд хабарай эртын тарилгые үргэнөөр ябуулжа байна. Майн 3-най мэдээгээр, аймагай колхозууд болон совхозой фермэнүүд эртынгээ тарилгын 40 процентые дүүргэбэ. Илангаяа «Улаан Одон» колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыбикжапов) тарилгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байнхай. Эндэ хамтадаа 1000 гаран га газарта хара таряан, шэниисэ таригдаа. Тэрэшэлэн XX партсъездын нэрэмжэтэ артель байгша ондо мянга зуугаад гектар эртын тарилга хэхэ түсэбтэй аад, мүнөө тэрэнэйнгээ 800-гаад гектарта тарилга хэбэ. «Коммунизм» колхоз болон совхозой 1, 2-дохи фермэнүүд тарилга хэхэ түсэбөө 50—60 процент дүүргэә.

Б. Цыжипов.

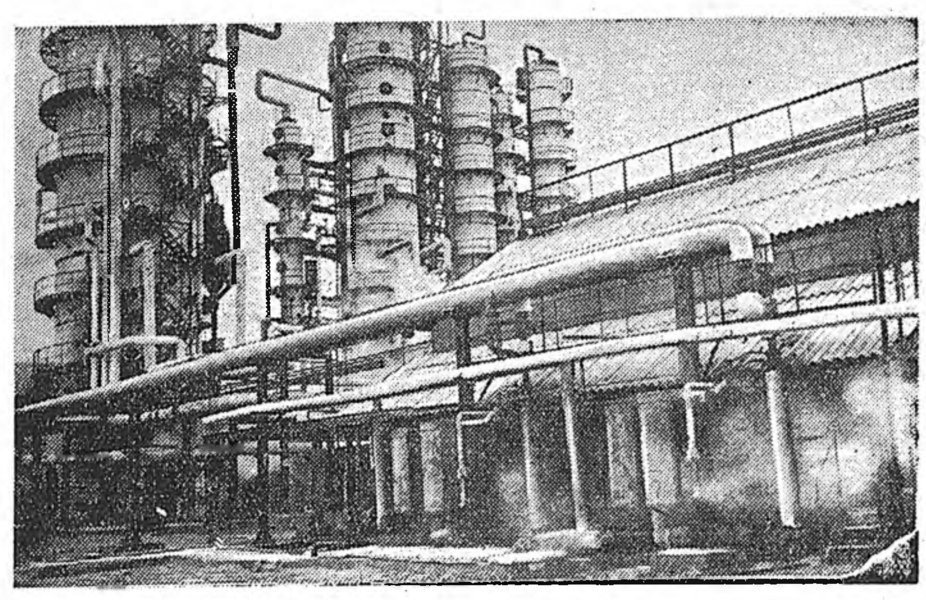

Сталинград. Сталинградай нефть шанаржуулдаг заводой түрүүшын ээлжээнэй технологическа установко нёдондо жэлэй һүүл багаар ашаглалгада ороо һэн. Жирное—Сталинград нефтепроводоор дамжуулан абтаһан Сталинградай нефтьһээ түрүүшын бензин гаргагдаба. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сталинградай нефть шанаржуулдаг заводой түрүүшын ээлжээнэй технологическа установкын юрэнхы түхэл.
ТАСС-эй фотохронико.

Н. С. Хрущевтой МНР-эй Арадай Агуухэ Хуралай делегаци уулзаба

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой Монгол Арадай Республикын Арадай Агуухэ Хуралай делегаци майн 6-да Кремль соо уулзаба. Энэ делегаци СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар Советскэ Союз соогуур айлшалһан байгаа.

МНР-эй Арадай Агуухэ Хуралай Түрүүлэгшэ Ч. Сурэнжав (делегациие толгойлогшо), делегациин гэшүүд Д. Шарав, Ж. Ням, Ж. Агвансодов, Д. Арьяа, У. Доржпалам, А. Дулмаа уулзалга дээрэ байлсаа.

Монголой парламентын гэшүүдтэй хамта Монгол Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг Элшэн сайд С. Бата, МНР-эй посольствын советник Б. Жамбалдорж байлсаа.

Уулзалгын үедэ хани халуун хөөрэлдөөн болоо.

Хөөрэлдөөнэй үедэ СССР-эй Верховно Соведэй депутат И. П. Бойцов байлсаа. (ТАСС).

МНР-эй Арадай Агуухэ Хуралай делегаци Москва бусажа ерээ

Советскэ Союз соогуур аяншалжа ябаһан Монголой Арадай Республикын Арадай Агуухэ Хуралай делегаци Москвада бусажа ерээд, майн 5-да Кремльдэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловтай уулзаа.

Монголой Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг Элшэн сайд С. Бата Монголойнгоо парламентын гэшүүдтэй хамта уулзалга дээрэ байлсаа.

К. Е. Ворошилов монгол нүхэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Советскэ Союзда ерэхые уриһанайнь, мүн Монголой парламентын гэшүүдые анхаралтайгаар угтаһанайнь түлөө делегациие толгойлогшо Ч. Сурэнжав СССР-эй Верховно Соведтэ халуун баясхалан хүргөө. К. Е. Ворошилов Монголой парламентын гэшүүдтэй халуунаар амаршалалсаха зуураа, бүхы монгол арадта, Арадай Агуухэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбуда, Монголой Арадай-Революционно партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь Д. Дамбада, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалда ахадүүгэй амаршалга, эрхим һайн хүсэлэнгүүдые хүргэхыень делегациие толгойлогшые, тэрэнэй гэшүүдые гуйгаа.

Делегациин гэшүүн, МНР-эй Арадай Агуухэ Хуралай Президиумэй секретарь Д. Шарав Монголой Арадай Республикын парламентын гэшүүдэй зүгһөө СССР-эй парламентын группын делегациие таатай сагтаа Монгол ошохыень уряа.

(ТАСС).

Агротехникын заабаринууд сахигданагүй

Яруунын аймагай Эгэтын сомоной Сталинай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд тарилгада гээгдэжэ ороод, шанар муутайгаар хэжэ байна

Яруунада хагсуу хабар болобошье, газарай хүрьһэн шиг нойто ехэтэй. Һаянай, май һарын гараһаар урин дулаан үдэрнүүд боложо, тарилга хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулха арга олгоо. Тарилгын хүдэлмэридэ эртээнһээ һайнаар бэлэдхэһэн Үльдиргын сомоной «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Сампилон), Эгэтын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Козлов) мүнөө эртынгээ тарилга дүүргэхэ болонхой. Эндэхи колхознигууд механизаторнуудтаяа хамта үндэр ургасын түлөө үсэд шангаар тэмсэнэ.

Гэбэшье, эдэ колхозуудтай хаяа хадхажа һууһан Эгэтын сомоной Сталинай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд тарилгын хүдэлмэриие бэлэдхэлгүйгөөр угтахаһаа гадна, эртын орооһото культурануудай тарилгые бэшэ колхозуудһаа хэдэн хоногоор гээгдэжэ эхилээ. Тиихэ зуураа, тарилгаяа шанар муутайгаар хэнэ, агротехникын заабари сахинагүй.

Жэшээ болгон Сталинай нэрэмжэтэ колхозые (түрүүлэгшэнь нүхэр Санданов, партийна организациинь секретарь нүхэр Шагдаров) хаража үзэе.

...Майн 3-да һэн. Сэлмэг дулаахан игаабари, газарай хүрьһэн наранай элшэдэ бүри гүнзэгыгөөр гэдэшэһэн байба. Колхозой центр Үлзытэ тосхонһоо баруулжаа ошоһон харгын хоёр тээгүүр нэмжыһэн поли дээрэ гурбан сеялкэ шагтагалһан «ДТ-54» трактор урдаһаа тооһорон ерэнэ. Харгыда тулажа ерэхэдээ, трактор жолоодоһон Мархандай Цыдыпов бага баринхайшаг, найган байжа: .

—Хоёрдохи үдэрөө тарилга хээ бэложо байнабди. Оройдоол хоёр сеялкэшэнтэйб. Гурбадахинь Цыбикжап Очиров ажалаа хаяад, арилаа,—гэжэ ээдэлдэһэн хэлээр дуугарба. Ушарынь мэдэхэдэмнай сеялкэшэн Очиров архи уужа, ажаллажа шадахаа болиһондоо ошоһон байба. Нүгөө хоёр залуу хүбүүд Будажап Рыгденов, Егор Хамаганов орооһоёо сеялкэдээ хэһэн лэ газартаа ехээр адхана. Үнгэрхэдөө зурлаа гаргажа ябадаг маркёроороо мэшээгтэй орооһоёо хаха татаад гарашаһан байха юм. Харгы хүндэлэн гарахадаа гү, али тойроходоо сеялкэшэдэй автомадаа хаангүй орхиходонь харгы дээгүүр, полиин захадашье орооһон адхарна. Теэд сеялкэнүүдэйнь зарим дискын хоолойнууд нугаршанхай. Тиимэһээ хоёр дискэнь ниилэшэнхэй, нэгэ зурлаа руу орооһоёо адхажа ябаба. Гадна, борнойлһон газартаа утаашань тарихадань, зарим газарта орооһониинь хэмгүй доро, зарим газарта оройдоол 2—3 сантиметр дээрэ хэгдэнэ.

Эдэ нүхэдһөө тээ зүүлжээ, Хүндын баруун шэлэдэ мүн лэ хоёрдохи үдэрөө тарилга хэжэ байһан Жамсо Чимитовэй агрегат хара таряа тарижа байба. Теэд энэ агрегат даншье шанар муутайгаар, агротехникын заабариие бүдүүлигээр эбдэн, 50 гаран гектарта тарилга хээд байгаа. Хахалһан, борнойлһон газарайнгаа утаашань тарилга хэһэнһээнь боложо, хахад орооһониинь 1—2 сантиметр дээрэ гү, али оройдоо газар дээгүүр хэбтэнэ. Һалхинай болоходо гү, али бороогой ороходо энэ орооһон газарта хушагдана бэзэ гэжэ сеялкэшэдэй нэгэн Роман Быков һэнгэргүйгөөр хөөрэнэ. Тракторист Жамсо Чимитов тракторай мухаряал һаа һайн гэжэ бодоод, тарилгынгаа шанарай түлөө оролдоногүй. Тарилгын хүдэлмэридэ голодоһо гаргажа, үрэһэ хүрэнгээ миин үрижэ байһан эдэнэртэ колхозой правлени зохихо хэмжээ абаха ёһотой. Тус колхоз бүхыдөө 1350 гектар тарилга хэхэ, тэрэнэй 680 гектарта эртын орооһото культура тариха юм. Теэд тарилга хэжэ захалһан механизаторнууд болон колхознигуудайнгаа голодоһо гаргажа, агротехникын заабариие бүдүүлигээр эбдэжэ байхадань колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд юу харана гээшэб гэжэ асуухаар болоно.

Энэ колхоз тарилгын хүдэлмэриие бэлэдхэлгүйгөөр эхилһэн, үнгэрхэдөө үрэһэ хүрэнгээ хүсэд сэбэрлээгүй, тракторнуудыншье заһабари муутай байшоо. Тарилгын шанар шалгажа байха ёһотой колхозой агроном Дондог Базаров тарилгын эхилхэдэ сеялкэнүүдые тааруулжа үгөөд лэ һанаагаа амаршоо. Энэ нүхэр поли дээгүүр үсөө ябана, тарилгын шанар шалганагүй, ехэнхи сагаа колхозой центртэ үнгэргэнэ. Тиихэдэ энэ колхоз тарилгаяа шанар муутай үрэһөөр хэнэ. Эндэ хара таряанай болон шэниисын үрэһэн хүлдэжэ набшышаһан, оройдоо 50—60 процент ургаха шадалтай юм. Иимэ шанар муутай үрэһөөр тарилга хэхэдэнь ямар ургаса гараха гээшэб.

Тиихэдэ сеялкэ шэрэхэ, борнойлхо, хахалха ёһотой Бадык Сафеев, Рампил Генинов гэгшэдэй хоёр «ДТ-54» трактор үшөөл заһагдажа байһаар. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Санданов, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Дашиев гэгшэд эдэ дутагдалнуудаа хаража байбашье. «жэгдэрэн ороходоо заһарна бэзэбди» гэжэ найдаад лэ, зохихо хэмжээ абанагүй.

Колхозой механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн мүнөө болотор эмхидхэгдээгүй. Уялгаяа, халаанайнгаа даабариие зарим механизаторнууд мэдэнэгүй. Мүрысөөнэй дүн харуулха доска байхагүй. Ажалай үндэр бүтээсэ түйлаха арга боломжо механизаторнуудта олгогдоогүй. Мүнөө үедэ тарилга хэгшэд колхозойнгоо центрһээ ябагаар ябажа байна. Трактористнуудай хүдэлмэри хоёр халаанда, часай графигаар эмхидхэгдээгүй. Тарилгашадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой партийна организациин секретарь нүхэр Шагдаров, тэрээндэ туһалха ёһотой партиин айкомой инструктор нүхэр Будаев гэгшэд ажалдаа хам ороогүй, даалгагдаһан хүдэлмэреэ һаял эхилхэмнай гэжэ мэдүүлнэ. Мүн хүршэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дамбиев) ехэхэн газарта тарилга хэжэ байһан аад, тэрэнээ эмхигүйгөөр ябуулжа, аали нобшоор ажаллана. Үнгэрхэдөө сеялкэшэдэй олдоогүй дээрэһээ Нуга гэжэ газарта аха дүү Мухинтанай агрегат хахад үдэр соол ажаллана. Сеялкын хойноһоо хүрьһэ жэгдэлхэ хүдэлмэри муугаар хэгдэнэ. Эндэ 5—6 үдэр соо оройдоол 200 гектарта орооһон таригдаа. Хэрбээ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй дутуу дундануудаа түргэн усадхажа, хүдэлмэреэ хоёр халаанда эмхидхэжэ, ажалаа бүтээсэ ехэтэйгээр ябуулаагүй һаань тарилгын һайн саг болзор алдагдахаа байна.

Партиин айком, аймгүйсэдком эдэ бүгэдые хараадаа абажа, тарилгын ябасые түргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха хэмжээ абаха аабза гэжэ һанагдана.

Ц. Дандаров, манай корреспондент.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Шэнэ эрхэ байдалда

Колхозуудые саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха зэрилгоор парти, правительствын хараалһан хэмжээнүүдые манай «Коммунизм» колхозой гэшүүд советскэ арад зонтоёо хамта угаа ехэ дэбжэлтэйгөөр һайшаан угтаба.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхозой ажахы улам саашаа хүгжөө. 1952 ондо артелиин олзо доход 508 мянган түхэриг байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ нэгэ миллион 800 мянган түхэриг боложо, хубаадагдаггүй фондымнай 3,5 миллион түхэригтэ хүрөө. Колхознигуудтаа ехэ мүнгэ, таряа хубаадаг боложо байнабди. Гансахан мал ажалһаа ородог олзо 4,5 дахин дээшэлээ, энэ үедэ ноохо хайшалалга 2 дахин, һү һаалга 1,6 дахин нэмээ. Мүн мяха, таряан ехээр абтадаг болоо байна.

Колхознай залууг газар элдүүрилжэ, таряанайнгаа талмай 3000 гектарһаа 5100 гектар хүрэтэр үргэдхөө.

Манай томодхогдоһон колхоз олон һалбаритай ажахы болонхой. Машина, техникэ элбэгтэй. Электростанци, 11 автомашина, 3 пилорама, тээрмэ, электромоторнууд, хэдэн олон хүдөө ажахын машинануудтайбди.

Эдэ машина, механизмуудые ашаглажа хүсэд шадаха өөһэдын мэргэжэлтэд колхоздомнай олон болоо.

Хоёр «С-80», 10 «ДТ-54», 8 «Беларусь», хамта 22 трактор, таряанай, силосэ 14 комбайн, лафетнэ жатка, хэдэн анзаһа, борнэй, сеялкэ, культиватор, үбһэ хуряалгын машина, тармуур болон хүдөө ажахын бэшэшье машинануудые 970 мянган түхэригтэ Чесанын МТС-һээ худалдажа абаабди. Тэдэнэйнгээ түлөө сүрын жэлнүүдтэ гүрэнтэй тоосохобди. Мүн 50-аад механизатор колхоздомнай ерээ. Һү, тоһо, мяха, таряа, хүдөө ажахын бусадшье зүйлнүүдые элбэгээр абадаг болохо хэрэгтэ колхозой партийна эхин организацинууд, хүдөөгэй бүхы коммунистнуудай үүргэ, харюусалга улам дээшэлжэ байна. Мүнөө үедэ манай партийна организаци, колхозой правлени худалдажа абаһан техникээ зүбөөр ашаглаха хэмжээ абажа байна. Колхоздоо инженер-механигтай болообди. Энэ харюусалгата хүдэлмэридэ тракторна бригадир байһан дүй дүршэл ехэтэй коммунист Сагид Шамсутдинов хүдэлжэ эхилбэ. Мүн тракторна бригадирнуудаар машина, техникэ һайн мэдэхэ коммунист Владимир Диянов, Нэйдан Боровев, Хамид Шамсутдинов томилогдобо. Тракторна хүдэлмэриин тоо буридхэл хэхэ тусхай хүн табигдаа.

Механизаторнуудай суглаан үнгэргэгдэжэ, тэдэнэй үмэнэ табигдажа байһан шэнэ зорилгонууд тухай асуудал хэлсэгдэбэ. Манай колхозой бүхы механизаторнууд парти, правительствынгаа тогтоол дүүргэжэ, колхозойнгоо үйлэдбэриие саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаараа оролсохобди гэжэ мэдүүлээ. Заһабарилгын мастерской, гараж, кузница, машина хэрэгсэл хадагалха һарабша сарай механизаторнууд өөһэдыдөө хүсөөр барияа.

Механизаторнуудые байра байдалаар, тэдэнэй культурна эрилтэнүүдые хангаха хэрэгтэ партийна организацимнай үдэр бүри анхаралаа табина. Тэдэнэй ажалай түлбэри МТС-һээ абадаг салин хүлһэнһөөнь доошо бэшээр үгтэхэ. Һара бүри авансаар мүнгэ үгэжэ байха болообди. Халуун хүдэлмэриин үедэ механизаторнуудые эдеэ хоолоор һайнаар хангаха хэмжээнүүд абтаа.

Гурбадахи комплексно бригадада шэнэ полевой стан баригдаа, ондоо хоёр бригададань гэр байрануудай капитальна заһабарилга хэгдэбэ. Хабарай тарилгын үедэ һайнаар түхеэрэгдэһэн 3 улаан булан хүдэлнэ.

Энээнһээ урагша механизаторнуудые МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд гэжэ тоолодог байһан һаа, тэдэнэй дунда үнгэргэгдэдэг агитационно-политическэ хүдэлмэриин түлөө харюусадаггүй байгаабди. Механизаторнуудые политическээр хүмүүжүүлгые һайжаруулха, социалистическэ мүрысөө саг үргэлжэ эмхидхэхэ гэхэ мэтэ хэдэн олон хэмжээ мүнөө колхозой партийна организаци абажа байна.

Хоёр комплексно бригадада нэжээд партийно-комсомольско группа байгуулаабди. Мүн бригадануудта дүй дүршэл ехэтэй агитаторнууд ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна, механизаторнуудай дунда һонин лекци, элидхэл үнгэргэгдэжэ байхаар хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байна. Агитаторнууд Д. Мангатаева, Б. Жамбалов, В. Цыренжапова болон бусад механизаторнуудай, колхознигуудай дунда хэдэ хэдэн хөөрэлдөө үнгэргөө. Тэдэнэр зоной дунда хүндэтэй болоһон, эрхим агитаторнууд юм.

Механизаторнуудай ажал эмхидхэхэ, байра байдалынь һайжаруулха тухай парторганизацимнай һаналаа хододоо табина.

Шэнэ техникэ һайнаар мэдэхэ дуратай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд манай колхоздо бии. Энэ зорилгоор хүдөө ажахын экономико үзэхэ кружок эмхидхэхэбди. Тус кружогто хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна, олон механизаторнууд һураха. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, гаргаһан продукциин өөрын үнэ сэн доошолуулха болон бусад олон асуудал экономическа кружогтоо үзэхэбди. Манай артелиин колхознигууд 1958 ондо 2000 центнер мяха, 490 тонно һү, 300 центнер нооһо абахабди, 32 мянган центнер таряа хуряахабди гэжэ хамтынгаа суглаан дээрэ социалистическэ уялга абаад, тэрээнээ дүүргэхын түлөө зоримгэйгоор тэмсэжэ байна.

Р. Раднаев, Хэжэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой парторганизациин секретарь.

Москвагай хоёрдохи часай заводто үйлэдбэриие оньһожоруулхын тулада ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сарбуугай часай корпусые бүтээдэг автоматическа линии. Тошылдаха, нүхэлхэ, мулихэ гэхэ мэтын арбан ондоо хүдэлмэри энэ линии дээрэ бүтээгдэдэг юм. 8 секундын турша тудам хүсэд бүтээгдэһэн деталь бэлэн болодог байна.

ТАСС-эй фотохроникэ.

ПРОФСОЮЗАЙ ХҮДЭЛМЭРИ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛХА

Хүдэлмэришэдтөө туһална

Хүдэлмэришэдэй байха гэр байрын асуудалда цехын комитет анхаралаа һулаар табина гэжэ Гусиноозерскын модо бэлэдхэлэй пунктын профгруппын үнгэргэһэн тоосоото һунгуулиин суглаан дээрэ профсоюзай гэшүүд шүүмжэлээ һэн.

Энэ шүүмжэлэлэй һүүлээр цехын комитет (түрүүлэгшэнь нүхэр В. И. Калинин) хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха гэжэ шиидэһэн байгаа. Февраль, март һарада хуушарһан гэрнүүдые заһаха, хүнэй байха байра олон болгохо гэжэ хараалһан юм.

Цехын комитедэй үүсхэлые администраци дэмжээ. Гэр байра заһаха хүнүүд, барилгын модон олдоо һэн. Тиин дархашуул богонихон болзор соо арбан зургаан байратай гэр хушажа дүүргээд, үшөө хоёр гэрэй хушалта заһаа.

Шэнэ бани, үшөө хоёр байратай нэгэ гэр бариха тухай цехком леспромхозой болон комбинадай урда асуудал табиһан байна. Мүнөө жэл бани бариха гэжэ зүбшөөгдөө.

Цехын комитет гэр баридаг хүдэлмэришэдтэ туһална, тэдэниие шухала хэрэгсэлээр хангана.

Гэр байрын комиссиин ажал хүдэлмэриие цехын комитедэй саг үргэлжэ хинажа байһанай ашаар, абтаһан шиидхэбэринүүд болзортоо дүүргэгдэнэ, тус комиссиин үүргэ дээшэлнэ, профорганизациин ажал һайжарна.

В. Орлов.

Месткомой үүргэ дээшэлбэ

Партиин ЦК-гэй декабрьска Пленумэй тогтоол бэелүүлхын тула манай Хэрэнэй «Скотимпортын» конторын эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай местком (түрүүлэгшэнь нүхэр В. А. Эпова) парторганизациингаа хүтэлбэреэр һүүлэй үедэ ажал хүдэлмэреэ һайжаруулаа.

Месткомой болон саг үргэлжын комиссинуудай заседанинууд, хүдэлмэришэдэй үйлэдбэриин зүблөөнүүд, профсоюзай гэшүүдэй суглаанууд түсэбэй ёһоор үнгэргэгдэнэ. Хүдэлмэришэдэй байра байдал, ажал хүдэлмэри тухай, социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ, журам һайжаруулха асуудалнууд тэдээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг.

Мүн местком ажалшадай хүдэлмэриин газарта суглаа, зүблөө үнгэргэдэг болоо. Жэшээнь, Могойто, Элһэтэ гэжэ модо бэлэдхэдэг газарта хүдэлмэришэдэй журамай муу дээрэһээ түсэб дүүргэгдэдэггүй байба. Месткомой гэшүүд нүхэд Эпова, Гармаева, Шелухан гэгшэд тэндэ ошожо, үйлэдбэриин зүблөө, тусхай хөөрэлдөө үнгэргөө. Тэрэнэй ашаар хүдэлмэришэдэй журам һайжаржа, тэдэнэр даалгабаряа дүүргэдэг болоо һэн.

Хүдэлмэришэдэй гэр байра заһабарилха асуудал администрацина урда хододоо табигдажа, саг болзор соогоо дүүргэгдэдэг боложо байна.

Үйлэдбэриин түсэб дүүргэлгэдэ профорганизацимнай нилээд ехээр нүлөөлнэ. Энэ оной 1 кварталда конторомнай модо бэлэдхэхэ түсэбөө 140 процент, Дунда Азиин республикануудай предприятинуудта модо ябуулха түсэб 125 процент, барилгын модо бэлдэхэ түсэб 150 процент дүүргээ. 1957 ондо манай конторо социалистическэ мүрысөөндэ илажа, Бүхэсоюзна гурбадахи мүнгэн шан хоёр дахин абаа.

Хүдэлмэришэд А. Сажин, Богданов, Шаргакшанова, Налханов, шофёрнууд Петелин, Просиков, Букреев, Шваченко, Пермяков, Карзаков, Заватовский болон бусад ажалдаа ехэ амжалта туйлана.

Мүнөө жэл бидэ Бийскын, Борзиин «Скотимпортын» конторонуудай коллективүүдтэй мүрысэжэ, илажа гараха зорилготойбди.

Гэхэтэй хамта, манай месткомой хүдэлмэридэ горьтой дутагдалнууд бии. Илангаяа модо бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ усал болохо ябадал үзэгдэдэг. Заримдаа хүдэлмэришэдэй хэһэн ажал саг соогоо шалгагдан абтадаггүй. Ажал тухай хуулиие сахиха, усалһаа һэргылхэ, хүдэлмэришэдтэ салин хүлһыень саг болзортонь, зүбөөр үгэлтые шалгаха комиссинууд үшөө муугаар хүдэлнэ. Тэдэ комиссиин түрүүлэгшэнэр нүхэд Жеребцов, Танхаева хүдэлмэреэ һайжаруулха хэмжээ абанагүй. Монда, Туран, Жэмһэт гэжэ газарнуудта хүдэлмэришэдэй байдаг хуушан гэрнүүдые заһахаар болоо. Холо газарта хүдэлдэг хүдэлмэришэдтэ лекци, элидхэл уншагданагүй, кино, концерт харуулагданагүй. Местком 5 мянга шахуу түхэригэй хүгжэмэй инструмент, радиоприёмник гэхэ мэтэ юумэтэй. Теэд тэдэнэй заримааниинь хаягдашанхай. Энээндэ месткомой шалгалтын комисси анхаралаа табинагүй, бүридхэл шалгалта хэнэгүй.

Эдэ дутуунуудаа усадхан, профорганизациингаа хүдэлмэри улам һайжаруулха хэрэгтэй байна.

И. Манзархаев, профсоюзай гэшүүн.

Заводой сатирын газетэ

Улан-Удын паровозо-вагонно заводэй профсоюзна организациин үүсхэлээр «Пескоструйка» гэжэ сатирын газетэ гаргагдадаг болоо. Дутуу дундануудые, голодоһо гаргадаг, ажалдаа муугаар хандадаг хүнүүдые шангаар шүүмжэлдэг хадань, хүдэлмэришэд газетэдээ ехэ дуратай юм.

Газетэдэ статьянууд, гоёор зурагдаһан карикатура, шаржанууд гарадаг.

Дутуу дундануудые зайсуулха хэрэгтэ иимэ газетэ ехэ туһа хүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Пескоструйкын» редколлеги газетын ээлжээтэ номер гаргажа байна.

Ф. Сорокиной фото.

ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГТА

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗЭРГЭДЭ ГАРАБА

Толтойн сомоной 17 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишад, илангаяа комсомол-залуушуулай гүүртын һаалишад сагаан эдеэ элбэгээр абахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, мүнөө аймаг соогоо түрүү зэргэдэ ябалсана.

Энэ колхозой нэгэдэхи фермын, комсомолшууд — залуушуулай гүүртын һаалишад һүүлэй үедэ аймаг соогоо түрүүшүүлэй зэргэдэ гараад, КПСС-эй айкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэнхэй.

Энэ колхоздо 750—770 литр һү үнеэн бүриһөө һааһан һаалишад Александра Садыева, Аюша Ангаскиева, Аюша Баторов, Зомонова болон бусад эрхим ажалаараа шалгарна. Эдэнэй дундаһаа залуу һаалишад Александра Садыева, Аюша Баторов гэгшэд ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо зорюулжа, абаһан уялгаяа дүүргэхээр зоринхой.

УНШАГШАДАЙ КОНФЕРЕНЦИ

Аймагай библиотекэ (даагшань нүхэр Панфилова К. И.) һүүлэй үедэ уран зохёолой, политическэ номуудые үргэн ниитэ зондо олоор уншуулхын тула бага бэшэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Жэшээлхэдэ, Владимир Маяковскиин, Галина Николаевагай зохёолнуудаар уншагшадай конференци үнгэргэһэн байха юм.

Мүнөө библиотекын номой һан жаса 20 гаран мянга боложо, холын фермэ, гүүртэнүүдээр найман нүүдэл библиотечкэ эмхидхэжэ, эльгээдэг болонхой.

Хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ туһалха «Методическа булан» тэндэнь эмхидхэгдээ. Хэрэгтэй ном, плакат, библиотекын хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө абтаһан статья гэхэ мэтэнүүд бии.

БЭЛИГТЭЙ БАСАГАД, ХҮБҮҮД...

Аймагай бэрхэ бэлигтэнэй шадабариие харалгын үедэ колхоз, эмхи зургаан болон предприятинуудай олон басагад, хүбүүд гоё һайхан дуу хүгжэм, хатар танца, зүжэг наада гүйсэдхэжэ, зоние һонирхуулһан байна.

Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой клубай эдэбхитэд нүхэд Байшникова, Ольга Гергулева, «Аршан» курортынхид — Односторонцева, врач Елисеев, аймагай Культурын байшангай эдэбхитэд нүхэд Толмачев, Убеев эрхим һайн сэгнэлтэ абаһан байна.

А. Мангатханов.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

1959 ондо хүн зоной Бүхэсоюзна бэшэлгэ үнгэргэхэ тухай

СССР-эй хүн зоной Бүхэсоюзна бэшэлгэ үнгэргэхэ программа, эмхидхэлэй асуудалнуудые СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөө. 1959 оной январьда энэ бэшэлгэ үнгэргэгдэхэ гэжэ урда тээнь мэдээсэгдээ һэн.

Бэшэлгын болоходо 1959 оной январиин 15-най четвергдэ бии байһан бүхы хүн зон (тэрэ тоодо саг зуура байрлажа байһан хүнүүд), тэрэшэлэн саг зуура ондоо тээшэ ошоһон хүнүүд бүридхэлдэ абтаха юм.

Бэшэлгэ үнгэргэхэ хүдэлмэри СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управленидэ, тэрэнэй нютагай органуудта даалгагдаа.

Тусгаар бэлэдхэгдэһэн тоо бүридхэлшэд 8 үдэрэй турша соо, 1959 оной январиин 15-һаа 22 хүрэтэр хүн зониие асуужа бүридхэлдэ абаха байна. Бэшэлгын зүб байһые шалгахын тулада хиналта хэхэ инструкторнууд 10 үдэрэй турша соо, январиин 23-һаа февралиин 1 хүрэтэр айл бүридэ ябажа шалгаха байна.

Холын Хойто зүгэй районуудай бусад зарим холын, ошохонь хэтэй районуудта бэшэлгэ бүри тын болзорнуудта үнгэргэгдэхэ.

Бэшэлгын хуудаһанай бланкнуудые СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталаа. Бэшэлгэ үнгэргэхэ, бэшэлгын хуудаһанда тэмдэглэхэ журам тухай заабари хэблэн гаргахые СССР-эй ЦСУ-дэ даалгагдаба.

Бэшэлгын хуудаһанай асуудалнуудта бүридхэлдэ абтажа байһан хүнэй хэлэһээр, документыень шалгангүйгөөр, харюу үгтэхэ юм.

Тоо бүридхэлшэдөөр, хиналта хэхэ инструкторнуудаар, бэшэлгын һагуудые даагшанараар, тэдэнэй һалагшанараар, городуудай, районуудай инспекторнуудэй туһалагшадаар һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэд, багшанар, дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй аха курсын һурагшад, эмхи зургаан, предприятинуудай, совхоз, МТС, РТС, колхозуудай, бусад организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд томилогдохо юм. Тэдэнэр бэшэлгын үедөө өөһэдынгөө гол хүдэлмэрһөө сүлөөлэгдэхэ байна.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Уласхоорондын конкурс тухай

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Уласхоорондын конкурс дүрбэн жэл соо нэгэ дахин үнгэргэжэ байха тухай Культурын министерствын дурадхалые СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаа.

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Уласхоорондын ээлжээтэ конкурс 1962 ондо үнгэргэгдэхэ.

Конкурс яажа үнгэргэхэ тухай дүрим зохёожо баталхыень СССР-эй Культурын министерстводэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет даалгаба.

Москвагай хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан болобо

Москвагай газетэ, журналнуудай, хэблэлэй, полиграфическа предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, эдэбхитэй рабкорнуудай суглаан Союзуудай байшангай Колонно зал соо майн 5-да болоо. Хэблэлэй үдэр тухай «Известия» газетын главна редактор нүхэр К. А. Губин элидхэл хээ.

Москвада байһан ахадүү коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай газетэнүүдэй корреспондентнүүд, Таиландын журналистнуудай делегаци суглаанда баадалсаа.

**

Ленинград, Киев, Минск, Алма-Ата, Ташкент, Тбилиси, Таллин, Фрунзе, Хабаровск, Владивосток, Челябинск, Сталино, Сыктывкар, Шахта, Харьков, Петропавловск-Камчатск, Кемерово, Улан-Удэ, Куйбышев болон бусад городуудта хэблэлэй үдэр мүн баяртайгаар тэмдэглэгдээ. (ТАСС).

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насер Ташкентһээ мордобо

ТАШКЕНТ, майн 5. (ТАСС). Эндэ айлшалһан Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насер, тэрээнтэй хамта ябалсагшад майн 5-да Ташкентһээ мордобо.

Республикын ниислэл хотын ажалшадай олон тоото түлөөлэгшэд хүндэтэ айлшанаа мордохуулхын тулада аэродром дээрэ суглараа. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ш. Р. Рашидов, Узбекскэ ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. З. Мирза-Ахмедов болон бусад эндэ ерээ.

Хани барисаата араб гүрэниие толгойлогшые, тэрээнтэй хамта ябалсагшадые, мүн президент Насертай хамта орон соогуураа аяншалалсажа ябаһан нүхэд Н. А. Мухитдиновые, А. Н. Косыгиниие аэродром дээрэ сугларагшад халуунаар угтаа.

Ш. Р. Рашидов мордогшодто хандажа үгэ хэлээ.

Удаань президент Гамаль Абдель Насер микрофоной үмэнэ үгэ хэлэбэ.

Советскэ хүбэн тарилгын алдарта мастер, Социалистическэ Ажалай гурба дахин Герой Хамракул Турсункулов хани барисаата араб гүрэнэй түлөөлэгшэдэй хажууда ерэбэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг хүдөө ажахын артелиин хүбэн тарилгшадай даалгабаряар, Узбекистанай бүхы ажалшадай зүгһөө президент Гамаль Абдель Насерта, вице-президентнүүд Абдель Латиф эль-Богдадида болон Акрам эль-Хауранида узбекскэ национальна хубсаһа бэлэг баряа. Сүлөөтэ байдалда дуратай араб арадуудта советскэ хүнүүдэй ехэ талархалтайгаар хандадаг байһан тухай Хамракул Турсункулов хэлээ. Манай арадуудай хоорондохи хани барисаае хэншье, хэзээдэшье эбдэжэ шадахагүй гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Президент Насерай һууһан «ТУ-104» самолёт агаарта дэгдэн гаража, Баку тээшэ шэглэн ниидэбэ.

БАКУ, майн 5. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар СССР-тэ ерээд айлшалжа байһан Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насер советскэ оронтой танилсалгаяа үргэлжэлүүлбэ. Хүндэтэ айлшан, тэрээнтэй хамта ябалсагшад майн 4-дэ Ташкентһээ Баку ерэбэ. Президент Насертай хамта нүхэд Н. А. Мухитдинов, А. Н. Косыгин Баку ерэлсээ.

Ажалшадай түлөөлэгшэд айлшадые угтахын тулада аэродром дээрэ суглараа. Азербайджанай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. К. Абдуллаев президент Насерые, тэрээнтэй хамта ябалсагшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Удаань ОАР-эй президент Гамаль Абдель Насер харюугай үгэ хэлэхэ зуураа, азербайджан арадта Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын арадһаа амаршалга хүргөө.

ОАР-эй президент Гамаль Абдель Насер ойр зуура амаралтаа һанайнгаа һүүлээр, Азербайджанай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. К. Абдуллаевта айлшаар ерээ. Удаань хүндэтэ айлшад, тэрээнтэй хамта ябалсагшад Бакугай нэгэ нефтяной районуудай нэгэн болохо Сталинскида, нефть малтагшадай Культурын ордондо, барилдаа буйлуулха Ново-Бакинска заводой городой шэнэ барилганануудта, республиканска стадиондо, С. М. Кировэй нэрэмжэтэ культурын болон амаралтын паркда ябажа харабад.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президентын ябаһан газарта Бакугай ажалшад тэрэниие ёһоор амаршалаа.

ХОНИД ОЛООР ЭХИРЛЭБЭ

Мухаршэбэрэй аймагай „Эрдэм“ совхозой хонишодой бэшэгүүд

☆

ИСКУССТВЕННА АРГА ХЭРЭГЛЭҺЭНЭЙ АША

Хэдэн жэлэй саана отарымнай хонидһоо тон үсөөн хурьгад абтадаг һэн. Олон хонин һубайрдаг байгаа. Урэанда жэлдэ би ахалагша хонишоноор ажаллажа байхадаа техник-урэжүүлэгшын курса дүүргээд, отарынгаа хонидые искусственна аргаар урэжүүлээ һэмди. Энэ һайн урэ дүн харуулаа. Хоёр жэл удаагуур манай отарынхид 100 хонин бүриһөө 117—120 хурьга абажа түлжүүлһэн байна.

Мүнөө манай отара Нарин гэжэ газарта байрладаг. Нёдондо намар отарынгаа 580 эхэ хонидые нүхэр Н. Нимчиновтай сугтаа искусственна аргаар урэжүүлһэн байгаабди. Үнгэрһэн январь һараһаа эхилээд хониднай түрэжэ, мүноо хамта 650 хурьган абтанхай. Тиихэдэ 65 хонин эхирлээ, 5 хонин 3—3 хурьга гаргаа. Мүнөө зуун эхэ хонин бүриһөө 112 хурьган абтаад байна. Үшөө 30-аад хонин хурьгалха. Хониднай урэжүүлэгдэхынгээ урда 2 һарын болзорто хурьгадһаа һалгаагдадаг юм. Тиигээд хонидоо бэлшээри һайнтай газараар адуулжа, хүсэ шадалыень нэмээнэбди. Нёдондо жэлдэ отарымнай хонид «советскэ меринос» үүлтэрэй хусануудай үрөөр урэжүүлэгдээ һэн. Искусственна арга хэрэглэдэг болоһоной ашаар олон хурьгадые абажа, һайнаар түлжүүлдэг болобобди.

Март һара болотор 180 хонин отондо табигдаа. Тэдэ хонидоо зунай сагта хэнзэлүүлжэ, 180-һаа үсөөн бэшэ хурьга абахабди. Мүн июнь, июль һарануудта 100 гаран хонин отондо табигдаха юм. Тиигэжэ жэлэй эсэс болотор бүхы абтаһан хурьгадаа гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 170 хурьга абаха байнабди. Зун хэнзэлхэ хонидойнгоо хурьгадые эдэ үдэрнүүдтэ эхэһээнь илгажа амяарлахамнай.

Мүнөө отарада хамта 4 хонишод, 3 хурьгашад ажаллажа байна. Хориин аймагай «Улаан Одон» колхозойхидой үүсхэлые дэмжэн, һайнаар ажаллажа, абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө бүхы шадалаараа оролдохобди.

С. Цыбиков, ахалагша хонишон.

…0 эхэ хонин бүриһөө 136 хурьган абтаа

…анай отарада 3 хонишон, 4 …ьгашан ажаллажа байдаг. Нё…до жэлдэ осеменатор Б. Дам…ев отарымнай 390 эхэ хонидые …ветскэ меринос» үүлтэрэй хусын …өөр искусственна аргаар урэжүү…. һэн. Январь һараһаа хониднай …ьгалжа захалаа. Мүнөө хонид… булта түрэжэ, хамта 534 …ьган абтаад байна. 131 хонин …р хурьга гаргаа.

…онидоймнай харууһалга, эдеэ…лгэ һайн байһан дээрэһээ нэгэ… хурьган гарзада оронгүйгөөр …жүүлэгдэнэ. Үбэлэй сагта хо…днай һайн тэжээлтэй байгаа. Жэ…нь, үнгэрһэн намар 168 цент… зелёнко хуряажа абтаа һэн. …кабрь, январь, февраль һарада …индо суудхэ соо 0,5 килограмм …ёнко, 500 грамм үбһэ, 400 грамм …аргагдаһан орооһон эдюулэгдээ. …идойнгоо түрэжэ эхилхэдэ си… нэмэжэ үгэнэбди. Гадна, хо…то дабһан үгтэдэг юм.

…үлөө саг дулааржа, хониднай …өөнэй 10 часһаа үдэшын 6 час …отор бэлшээридэ ябадаг болоо. …р хурьгадтай, мүн һая түрэһэн …идые аминдань, газаагаа байл…жа харууһалнабди. Хонид үдэр… 2—3 дахин уһалагдана. Үглөө…рынь хонидтоо үбһэ, 300—300 …мм овёсой һүүл, үдэшэндөө хо…дойнгоо бэлшээриһээ буухада …—300 грамм силос үгэнэбди.

…нэ жэлдэ отарымнай хонишод … эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга, …нин бүриһөө 3,5 килограмм ноо… хайшалха уялга абанхай. Энэ …гаяа дүүргэхэбди.

Г. Машуев, ахалагша хонишон.

☆ ☆

Хориинхидой үүсхэлээр

Манай «Эрдэм» совхозой хонишод Хориин аймагай «Улаан-Одон» колхозойхидой үүсхэлые дэмжэхэ зуураа, байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абахаар шиидэһэн юм. Мүнөө тэрэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

Хонишодой байра байдал һайжаруулха, тэдэнэй дунда мүрысөө эмхидхэхэ тушаа совхозоймнай парторганизаци ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Хонин ажал дээрэ хамта 21 коммунист ажалладаг. Тэдэнэй 12-ынь ахалагша хонишодоор хүдэлнэ. Коммунист Сандак Цыбиковэй отара 100 хонин бүриһөө 170 хурьга абаха гэһэн байгаа. Мүнөө тэдэнэр 100 хонин бүриһөө 112 хурьга абаад байна. Мүн коммунист Гарма Машуевай отарынхид 100 хонин бүриһөө 136 хурьга абажа түлжүүлээ. Тэрэшэлэн совхозой бусад олон отарада 100 хонин бүриһөө 100 гаранхурьган абтанхай.

Отара бүхэн өөһэд хоорондоо мүрысэдэг. Һара бүридэ мүрысөөнэй дүн гаргагдана. Үнгэрһэн 4 һарын дүнгөөр отделени хоорондын мүрысөөндэ 5-дахи отделениин хонишод 1-дэхи һуури эзэлээ. Эндэ 100 хонин бүриһөө 135 хурьган абтаһан байха юм. Отаранууд хоорондын мүрысөөндэ мүн эндэхи ахалагша хонишон Г. Машуевай отарынхид түрүү һуури эзэлбэ.

Хориинхидай үүсхэлээр хайшан гэжэ олон хурьгадые абаад, түлжүүлжэ байһан тухайгаа манай совхозойхид доро хөөрэжэ үгэнэ.

М. Гармаев, «Эрдэм» совхозой парторганизациин секретарь.

Зориһондоо хүрэжэ байнабди

Совхозоймнай отара, гүүртэнүүд Түгнэ голой эхиие зубшан байрладаг юм. Эндэ сабшалан, бэлшээриин газар элбэг, малай уһалуури һайн. Шэнэһэтэ, Хүсөөтэ, Нарин гол нютагуудай хойто бэеын орьёл үндэр хадануудай үбэр талаһаа эхи заха абаһан гол, гэрхөнууд ямаршье сагта таһалдангүй урдадаг.

1930-аад оной үеэр «Эрдэм» совхоз малаар үсөөн һэн. Мүнөө совхозоймнай гол һалбари мал ажал болонхой. Мүнөө 4000 гаран толгой эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 1360 үнеэн, 22 мянга гаран хонин, 2400 гахай, 7000 тахяа шубуун үсхэбэрилэгдэжэ байна.

1957 ондо манай совхоз 5500 гаран центнер мяха, 22 мянга гаран центнер һү гүрэндэ тушаагаа. Эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 47 центнер һү, 13 центнер мяха, 62 килограмм нооһо абаһан байнабди. Энэмнай үшөөл бага гээшэ. Ойрын жэлнүүдтэ адуу малайнгаа ашаг шэмые улам арьбадхаха зорилго табинхайбди. 1960 он болотор үнеэнһээ һү һаалга 2100 литрһээ 2300 литр хүрэтэр ехэ болохоор, эхэ гахай бүриһөө 2—2 тонноһоо доошо бэшэ мяхан абтахаар хараалагдана. 1961 ондо хонидой тоо толгой 2-һоо үлүү дахин ехэ болохо гэхэ гү, али хамта 47 мянган толгой хонитой болохо байнабди. Тиигэжэ газарайнгаа 100 гектар бүридэ 100 хонитой болохобди. Нооһо хайшалалга хонин бүриһөө 3,5 килограммһаа 4 килограмм хүрэтэр дээшэлхэ юм.

Мал ажалаймнай олзо ехэтэй һалбари хонин ажал юм. Мүнөө хонидойнгоо тэо толгой олошоруулхатаяа хамта үүлтэрыень һайжаруулхын түлөө ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Хониднай үүлтэртэ хусануудай үрөөр, искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Тиигэжэ хонидоймнай үүлтэр һайжаржа, нооһон ехээр абтадаг боложо байна.

Хонидой отаранuудта олон жэлдэ хүдэлжэ байһан дүршэл ехэтэй хүнүүд ажаллана. Тэдэнэр булта өөһэдынгөө хүсөөр хонидтоо үбһэ, тэжээл бэлдэдэг, хото хэроойгоо заһадаг. Үнгэрһэн жэлдэ олон отарада шэнэ байранууд баригдаа. Ахалагша хонишод Ц-Д. Норбоев, А. Балданов, Д. Тагапов, Д. Дугаржапов гэгшэдэй отарынхид хонидтоо шэнэ байрануудые бариһан байна. Мүн зарим хонишод жэлдээ хэдэн ондоо газарта байрлахаар хэто хорой түхеэрнэ. Жэшээлхэдэ, ахалагша хонишон Шоен Цыбиковэй отарынхид Бом гэжэ газарта хонидоо үбэлжүүлээд, зундаа Брянка, Копчеранка гэжэ газарнуудаар нүүжэ, хонидоо адуулдаг юм.

Үбһэ, ногоон хонидой эгээл һайн тэжээл мүн. Мүнөө үбһэ ногооной баян ургаса абаха зорилгоор ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Манай хонишод өөһэдынгөө хүсөөр сабшалангай газар дээрэ наг шэбхэ зөөдэг, уһалдаг. Гадна, бэлшээриин газар зүбөөр хэрэглэхэ, уһалагдахаар газар уһалжа, ургасыень дээшэлүүлхэ байнабди.

Үнгэрһэн жэлдэ совхозоймнай хонишод партиин ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгада харюу болгон, эрхим амжалта туйлаа. Хамта 5138 хурьган абтажа, түлжүүлэгдээ гэхэ гү, али 100 хонин бүриһөө 97 хурьган абтаа һэн. Тиихэдэ ахалагша хонишон нүхэр Д. Чимитовэй отарынхид 100 хонин бүриһөө 107 хурьга абажа түлжүүлһэн байна. Ахалагша хонишод Сандак, Шоен Цыбиковтэнэй отаранuудта 112—112 хурьган, нүхэр Жалсараевай отарада 111 хурьган 100 хонин бүриһөө абтаһан байха юм.

Байгша ондо совхозоймнай хонишод 100 хонин бүриһөө 150 хурьга абахаар шиидэнхэй. Хонишод уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байна. Майн 5-най байдалаар совхоздо 6447 хурьган абтаа. Тиигэжэ 100 хонин бүриһөө 105 хурьган абтаһан болоно. Гэбэшье мүнөө отаранuудта хурьгад үшөөл абтана гээшэ. Апрель һара соо бүхы хониднай түрэжэ, 100 хонин бүриһөө зуу гаран хурьган абтаад байнхай.

Совхозоймнай хонишод абаһан хурьгадаа гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ байна. Нарин гэжэ газарта байрладаг ахалагша хонишон Сандак Цыбиковэй отарада 580 хониһоо 650 хурьган абтаа. Эндэ 65 хонин эхирлээ, 5 хонин гурба-гурбан хурьга гаргаа. Совхозой 5-дахи отделениин хонишод Машуев, Дармаев гэгшэдэй отаранuудта 100 хонин бүриһөө 133—136 хурьган абтаад байна. Эдэ отаранuудта 126—130 гаран хонидһоо эхир хурьгад абтаа. Мүн нүхэд Д. Чимитов, Д. Тагапов, Ц-Д. Норбоев гэгшэдэй отаранuудта 100 хонин бүридэ 100 хурьган абтаад, түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Хонишодой оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдана гээшэ. Зун, намарай сагта хонид һайн бэлшээридэ адуулагдажа, хүсэ шадалаа нэмээдэг. Үбэлдөө һайнаар харууһалагдана, эдеэлүүлэгдэнэ. Мүн зоотехническэ, ветеринарна заабаринууд наринаар сахигдана.

А. Тугаринов, главна-зоотехник.

☆

НАРАЙ ХУРЬГАД ИИГЭЖЭ ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭНЭ

Хээлитэй ябаһан хонид түрэхынгөө урда 10-аад хоногто һүрэгһөө илгагдажа, амяараа хашаан соо байлгагдажа харууһалагдадаг. Тэдээндэ тусхай хэмээр үбһэ, тэжээл үгтэдэг юм. Хонидойнгоо хурьгалха үедэ түрэхэ байра соонь оруулаад, түлыень абанабди. Һуниндөө хурьгашад ээлжээгээр һахижа хонодог, заримдаа хурьгадай олоор түрэхэ байбал, хоёр-гурбаараа хажуудань байжа, хонидоо манагшабди.

Отарымнай хурьгадай олонхинь февраль һарада түрэһэн байгаа. Хурьгадайнгаа байрые һайнаар заһабарилжа, дулаалаа һэмди. Нарай хурьгадые суудхэ соо эхэтэйнь суг байлганабди. Зарим хурьгадые хүхүүлжэ һурганабди. Түрүүшынгээ ууараг садатараа эдиһэн хурьгад дорюун, һэргэлэн байдаг, түргөөр түлжэдэг юм. Түрэһэн хонид 2—3-дахи үдэртөө хэды хэдыгээрээ аминдаа, хашалтанууд соогуур байлгагдажа харууһалагдадаг. Үдэртөө хонид хурьгадһаа илгагдажа, аминдаа хашаан соо эдеэлүүлэгдэнэ. Нарай хурьгадые түрүүшын 15 хоногой туршада үдэртөө 3 дахин эхэдэнь табижа, садатарынь хүхүүлнэбди. Һуниндөө хурьгад эхэтэйгээ сугтаа хонодог. Хурьгад 8—10 дахин үдэртөө үбһэ шамхалха, марса дабһа долёоходоо дуратай байдаг. Тиимэһээ хобоо соо хөө, үнэһэ табижа үгтэнэ, хурьгад һайхан үбһэ дурандаа эдинэ. Хахад һара болоһон хурьгадтаа 50—100 грамм комбинированнэ тэжээл, дабһа эдюулнэбди, үдэртөө 2 дахин эхэдэнь табижа хүхүүлэгдэдэг.

Зарим хонид һүөөр бага байжа, хурьгадаа садхаадаггүй. Тиимэ хонидой хурьгадые ондоо, һү ехэтэй хонидто табижа хүхүүлэгдэнэ.

Мүнөө отара дээрэмнай абтаһан 500 гаран хурьгадай нэгэшье толгойнь гарзада ороогүй. Январь, февраль һара соо түрэһэн хурьгадаа аминдань харууһалжа байнабди. Зун хэнзэлхэ хонидойнгоо хурьгадые эдэ үдэрнүүдтэ илгажа, эхэһээнь амяарлаад, һайн тэжээл дээрэ байлгажа харууһалхамнай.

Ц-Д. Доржиева, совхозой хурьгашан.

Тарган хонид эхирлэдэг

Манай отарада 126 хонин эхир хурьга гаргаад байна. Хайшан гэхэдээ хонид олоороо эхир хурьга түрэдэг бэ тэжэ манай отарада ерэһэн хүн һонирходог. Теэд юрэ бусын юун байхаб даа. Хонидой олоороо эхирлэдэгынь хүсэ шадалаар һайн, тобир тарган байһанайхинь ха юм. Хониднай гол түлэб зун, намарай сагта бэлшээридэ хүсэ шадалдаа нэмэжэ абадаг.

Зундаа үглөөнэй һэрюундэ хүдөө нуга газараар хониднай адуулагдадаг юм. Үдэрэй халуун болоходо һэбшээ һалхитай газарта байлгадагбди. Август һара гаража, намарай һэрюунэй ороһон хойно хонид сабшалан дээрэ адуулагдана. Таряа хуряалгын дүүрэһэн хойно полидо, тарянай узуур дээрэ бэлшээгдэдэг.

Үнгэрһэн үбэл хониднай үбһэ тэжээлээр дутаагүй. Тэдэмнай булта искусственна аргаар урэжүүлэгдэжэ, январь һараһаа хурьгалжа эхилээ. Февраль, март һара соо хурьгадаймнай олонхинь түрөө. Мүнөө манай отарын 390 хонидһоо хамта 520 хурьган абтаад байна. Тиихэдээ 100 хонин бүриһөө 133 хурьган абтаһан болоно.

Отарымнай хонишод улаан одонойхидой үүсхэлээр 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абаха, нооһо ехээр хайшалха уялга абаһан байгаа. Энэ уялгаяа заатагүй дүүргэхэбди.

Ч. Дармаев, ахалагша хонишон.

«В. И. Ленин амаралтада». Уранзураашa П. Ф. Судаковай зураг. ТАСС-эй фотохронико.

А. ТВАРДОВСКИЙ

Ленин пеэшэншэн хоёр

Горкодо тэрэниие хэншье таниха,
Гуйлтатай үбгэд ерэдэг һэн.
Багашуул шуурян юрьежэ,
Бахархажа харадаг һэн.
Үбшэн үлбэр аад, үдэртөө
Үргэлжэ амархаа гарадаг һэн.
Хүнөөр хаанаш золгобол,
Хүндэлхэ угаа дуратай һэн.
Нэгэ модоной газарһаа
Нэрэлжэ тэрэниие танихаар һэн.
Нэгэтэл энэ пеэшэншэндэ
Энеэдэтэй ушар тохёолдоо гээ.
Харан гэһээнь пеэшэншэнэй:
Халюурһан үсхэн сабшалан соонь
Харгы гаратар нэгэ хүн
Хамаянгүйгөөр табилуулна.
Таняашьегүй һаа үбгэн
Ташаагаа тулан хараашална.
Хаанай үедэ һаа, тэрэ мүнөө
Хайшанш гэбэл иихэгүй һэн.
Малгайн шэнээн газартай,
Мангир таридаг эгородтой
Сог залигүй ажаһууһан
Сарюухан лэ үбгэн даа...
—Эй, сабшалан түйбөөлши!
Эрье гэнэм! Хэмши?—
Үбгэн ехээр хашхарба
Үргэн нугын дундахана.
Дүтэлбэ. Харин уулзаашань
Дүтэлһөөр миһэрээ малгайгүй:
—Одоол хараахадаа бэрхэш,—гээд,
Ондоо юушье хэлээгүйл.
Нэгэ заахан зогсомсоороо,
Нээрээ хүлисыт гэһэншүү,
Ябахаа забдан түхеэржэ,
Ямбалхаа үбгөө һанаал ха.
Харин хүхюун пеэшэншэ
Харюудангүй багашье,
Нээрээһээ айлгахаа шангарба.
— Нэрэтнай хэн бэ?—гэбэ.
Бүриш нөөхинь һанаа алдаад,—
Бэеэр бага аад, халзанхан,—
—Ленин,—гэбэл даа урдаһаань.
—Ленин?—үбгэн һуушалай.
Нажар түргэн үнгэржэ,
Намар ерэбэ үүдэндэ
Майлада болоһон ушарые
Мартажа үбгэн ядашаба
Гэнтэ тиигэжэ байтарнь,
Гэрэйнь газаа буубал ха
Холоһоо мориёо боожолһон
Хоёр залуухан сэрэгшэд.
Үрсэгэнэшэбэ мэгдэһэндээ
Үбгэнэй бүлэ сонходоо.
Асууба айлшад:—Та мүн гүт?
Айшаба үбгэн:—Тиимэл даа...
—Ябагты!
Дэгэлээ барһан
Яашье үмдэжэ шадабагүй.
Һамганиинь:
—Үгынгээл түлөөдэ
Һалахашни,
Бадарган бүдүүнш...
Уйлан, хайлан үбгэндөө
Удаан-удаан нэнгэлэй.
Айлшад хэлэбэ:—Хүлисэгты,
Абагты, үбгэн, зэмсэгээ.
Хүтэл гаталан дабаалһаар,
Хүнгэн шарга табилшоо.
Удабашьегүй Горки һуурин,
Урдань сагаан гэр харагдаа.
Гэр соо хүйтэн, хэншьегүй,
Гэлин-галин, утаатай,
Һамаархаар миисгэй нохойшгүй,
Һанаа алдан зогсохоор.
Һаял үбгэнэй оромсоор,
Һаял юумээ табимсаар.
Хооһон гэрэй гэшхүүр дээр
Холоһоо дуулдаба абяан.
Үнөөхи халзан хүмнай
Үбгөө танин зогсолой:
—Угаал хараажа һурааш,—гээд,
Уринаар мэндээ хэлээдхёэ.
Ондоо үгэ үлүүлжэ,
Олон табы шашаагүй.
—Галгүйл пеэшэм. Утаална.
Гансал туһалхаар гээшэ гүт?—
Дархан болгоожо ханяагаад,
Дажагар улаан болошобо.
—Тиингүйл яахаб, болохол даа,
Тиимэ гэшэгүй болохо лэ!—
Дэгэлээ угза хаяадхиба,
Дэгээ зэмсэг гаргаадхиба.
Голлан пеэшэ, доктор шэнгеэр,
Голдонь хүрэтэр тоншожо,
Утаа юундэ хаянаб?—
Ухаалаадхёо пеэшэншэ.
Уһа, шабарынь бэлэн байжа,
Угаа ажалынь бусалшаба:
Элһэ, хирпиисэ — хуу баран
Эндэ олдоо түргэхэн,
Үбгэн—эндэһээнь, Ильич—
тэндэһээнь
Үндын—бодон хүдэлнэд.
Танил ажалдаа пеэшэншэ
Таашаан ехээр дуралшоод,
Илгархаяа шармайжа
Илангаяа яаралай.
—Гансал, Ильич, һайн байһайш,—
Гайтайханаар пеэшыеш
Утаа хаяхыень болюулжа,
Угаа һайнаар заһахалби.
Бээрэхэ—даарахаа мэдэнгүй,
Бэшэжэл һуухаш болтогой;
Хүнхинүүр заһамал үрхөөрэш
Хүхюун һалхин наадаһай.
Татасынь мүнөө һулаханш һаа,
Таатай болгоод үгэхэлби.
Талаантайхан хэрэгни,
Тархиш угаа бараг даа.
Ииже бодон пеэшэншэ
Илгархаяа оролдоо.
Жэгдэлэн хирпиис шулуугаа,
Жэнгинүүр дуугаа дуулаадхёо...
Заһамал пеэшэндэнь үдэшэлэн
Залирһан галхан шаршаганаа.
Эгээл мүнөө Ленимнай
Эрхим үгээ хэлээл даа.
Үбгэнэй үшөө дуулаадүй
Үнэн үгээ хэлээл даа.
—Одоо угаа бэрхэт,—гээд,
Омогоор шэртэбэ үбгэнөө
Харин дарханай нюдэдынь
Хара тооһонһоо хордожо,
Гараараа аршаха гэхэдэнь,
Гарынь шабартай байшаба.
Харюу гэнтэ хэлэхэ гэхэдэнь,
Хоолойдонь юушьеб торошобо.
Уһатай нюдэеэ аршан гэхэдээ
Һанаһан юумээ мартажархиба.
Сугтаа һуужа столой саана
Согтой омог хоюулаа
Садатараа нөөхи пеэшэн тухай
Сайгаа уужа хөөрэлдөө.
Һанаагаа нэгэ заа амарамсаараа,
Һайхан сайгаа уумсараа,
Хөөрдэм үбгэн юундэшьеб
Хөөрхөө ехээр оролдоо.
Хүндын ехэдэ баярлаад:
—Хүндэтэ Ильич, алдууем
Хүлисыт,—гэбэл ха пеэшэншэ.
—Тэнэгээ мэдэрээб,— гэхэлээрнь,
Тэнюун Ленин энеэгээ.
—Тэрээн тухайшни юрэдөө
Тэрэ гэһээр мартанхайб.
Газаашаа үбгэн гараа һэн.
Газаань хүйтэн жабартай.
Татаса заһамал үрхөөрэнь
Таатай бурьялаа утаахан.
Сэдьхэл дүүрэн пеэшэншэ
Сэхэл гэртээ ерээ һэн.
Угаа омог хүхюундээ
Ульгамханаар гэшхээ һэн.
Ерэн гэхэдэнь һамганиинь
Ехээр хүлеэжэ байбал даа.
—Зай, яалайш?
—Сайлаад ерээб
Заягүйгөөр Ленинтэй.

Ородһоо Даши Дамбаев оршуулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) «Эрдэм» совхозой ахалагша хонишон **Гарма** …шуев хонидоо эдеэлүүлжэ байна. Мухаршэбэрэй аймагай «Искра» колхозой …алагша хонишон Емельян Климович **Иванов** энэ жэлдэ 485 эхэ хониһоо 464 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлнэ. Хонишон Иванов эртынгээ хурьгадые эдеэлүүлжэ байна.

Т. Гармаевай, Л. Апреловэй фото.

Агуухэ поэдэй дурасхаалта газар

Ехэ Кавказай уулануудай арада орон соогоо суутай аршаан курортнуудай нэгэн—Пятигорск хото оршоно. Энэ хотодо хамтадаа 11 санатори бии. Санатори бүхэн ондо ондоо үбшэнтэниие аргалхаар түхеэрэгдэнхэй. Түрүү совет медицинын зэбсэгээр зэбсэглэнхэй, аргалхаар элдэб түхеэрэлгэ эндэ бэлдэгдэнхэй. Пятигорскын курорт түхэреэн жэл соо хүдэлнэ. «Ласточка», «Горячий ключ», «Машук», «Провал», Лермонтовэй нэрэмжэтэ санатори гэхэ мэтэ арад зоной дунда суута гаранхай. Жэлһээ жэлдэ олон зон эрэжэ эндэ аргалуулаад, хүсэ шадал нэмэжэ ошоно.

Пятигорскын курорт—город Машук гэжэ уулын бооридо, Подкумка голой эрье бэедэ оршоно. Машук уулые тойроод, дүтэ шадарнь үшөө 16 уула бии юм. Тэдэнэй соо эгээл гоёнь Бештау болоно. Бештау хадаа түүргэ хэлээр «табан уула» гэһэн удхатай юм ха. Нэрээшье энэ уула табан үндэр толгойтой. Энэнһээ Пятигорск гэжэ нэрэтэй болонхой.

Пятигорск хото совет засагай үедэ тамиргадахаар бэшээр хубиланхай. Граждан дайшад, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалһан дайнай үедэ энэ хото ехэ һандаралда оробошье, парти, правительствын анхаралаар гоё һайхан хотонуудай нэгэн болонхой. Эгээл һүүлэй үеын барилгануудай нэгэниие нэрлэхэ, Машук уулын оройдо телевизионно центр баригдажа байна. Тус хотынхид уданшьегүй Москвада болоһон һониниие шэдөөр хаража, шэхээрээ шагнажа байдаг болохонь.

Энэ таһалга соо поэдэй түрүүшын шүлэгүүд тухай хэлэгдэнэ. «Түүргэй гомдол», «Абарал», «Далбага», «Гайхалтай хүн» гэжэ зохёолнууд соогоо залуу поэт эрхэ сүлөөдэ дуратай байһанаа мэдүүлнэ. «Вадим» (1834), «Княгиня Лиговская» (1836 он), «Маскарад» (1836 он) гэжэ зохёолнуудай лажа бэшэгдэһэн тухай эндэ һонирхолтойгоор харуулагдана.

1837 ондо ородой агуухэ поэт Александр Сергеевич Пушкин хаанта засагаархинай тухирһан харата алууршанай һабарһаа нүгшэһэн байна. Энэ ушар ородой гүрэн соохи бүхы түрүү үзэлтэниие эзбүүрхүүлһэн юм. Михаил Юрьевич Лермонтов тэрэ жэлдэ «Поэдэй үхэл» гэжэ шаналалгатуудай дүлэтэмэ шүлэг бэшээ, поэдэй ами наһанда хүрэһэн алуурщад хадаа хаан шэрээтэн болоно гэжэ сэхэ зааһан байна. Энэ шүлэг тухай музейн гурбадахи таһалга соо дэлгэрэнгыгээр харуулагдадана.

Энэ шүлэг хэдэхэн хоногой туршада соо Петербург хотодо тараагдаһан юм. Хаанта засагаархид энэ шүлэг арад зониие «революци уряална» гэжэ «тайлбарилаад», авторыень Кавказ сүлэһэн байна. Поэдэй Кавказ ерээд, Кисловодск, Пятигорск хотонуудта байһан тухай, эндэ сүлэгдэжэ асаргадаһан декабристнуудтай тэрэнэй уулзаһан тухай, Грузи болон Кавказай бусад газараар ябаһан тухэйнь һонирхолтой зүйлнүүд музейдэ харагдана.

Музейн энэ таһалга соо Лермонтовэй бараг зураһан уран зураашн байһаныень баримталһан хэдэ хэдэн зурагууд байна. Мүн Лермонтовэй зохёолнуудай удхаар оро-

М. Ю. Лермонтовой дуэльдэ гараһан газар.

Хойто кавказайхид түрэл нютаг хотонуудаараа схээр омогорходог. Эндэхи газар нютагууд баян түүхэ домогтой. Хари оронуудай хархис эзэмдэгшэдтэй эсэргүүсэн хайра гамгүйгөөр тэмсэжэ, Эсэгэ оронойнгоо нэрэ хүндые алдаршуулһан түүхын баримтанууд эндэхи нютагай музейнүүд соо һайнаар харуулагданхай. Илангаяа хойто Кавказда совет засаг байгуулхын түлөө ами бэеэ хайрлангүй тэмсэһэн эрэлхэг зүрхэтэ большевик—революционернууд С. М. Киров Серго Орджоникидзе хоёрой дайшалхы хэрэгүүд мартагдашагүй.

Гадна, агуухэ ород арадай эрхим хүбүүд А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, В. Г. Белинский, Л. Н. Толстой гэгшэдэй мүнхэ дурасхаалта газар хойто Кавказда яһала олон. Энээхэн тэмдэглэл соогоо ородой агуухэ поэт Михаил Юрьевич Лермонтовэй хойто Кавказдахи мүнхэ дурасхаалта газар болохо Пятигорск хото болон тэндэхи Лермонтовэй гэр-музей тухай богонихоноор хөөрэе.

Пятигорскдохи Лермонтовэй музей «Лермонтовэй гэр», түүхын-литературна таһаг хоёрһоо бүридэнэ. Хаанта Росси баяд ноёд агуухэ поэдые үзэн ядадаг, тэрэнэй нэрысэшье дуулаха дурагүй байһан юм. Хэдышье тиимэ байгаа һаань, түрүү үзэлтэ ород интеллигентнүүд болон арад зоной баалалта доро Пятигорскдо 1912 ондо «Лермонтовэй гэр» гэжэ нэрэтэй музей нээгдээ бэлэй. Совет засагай тогтоһоной һүүлээр лэ энэ музей һалбаран хүгжэһэн байна. 1946 ондо энэ музейн хажуудахи горьтойхон гэр—урданай генерал Верзилинэй байшан тус музейдэ үгтэһэн байгаа. Энэ гэр соо 1811 оной июлиин 25-да (шэнээр) М. Ю. Лермонтов Мартынов хоёр, дуэльдэ тэмсэхэ ушартай болоһон байгаа. Мүнөө энэ гэр соо агуухэ поэдэй ажабайдал, творчествыень харуулһан түүхын-литературна таһаг эмхидхэгдэнхэй.

Тус таһагай түрүүшын таһалга соо М. Ю. Лермонтов Мартынов хоёрой хоорондо хэрүүл гараһан байгаа. Энэ хэрүүлые миин лэ гэнтын ушар байһан юм гэжэ хэлэхэ болоо һаа, буруу байна. Юуб гэхэдэ, суута поэт тэрэ үеын Росси гүрэнэй ниитын байгуулалтые үзэн ядадаг, өөрынгөө гоё һайхан зохёолнууд соо баяд ноёдые, хан шэрээтэниие халуун түмэрөөр хайража хаядаг байгаа бшуу.

Энэ таһалга 1841 ондо ямар байгаа һэм, гол түлэб тиимээр лэ бэлдэгдэнхэй. Тэрэ үеын гэр соохи юумэнүүдэй үлөөшьегүй һаань, XIX зуунжэлэй хэрэгсэлнүүд тэндэ табигданхай.

Музейн хоёрдохи таһалга соо поэдэй бага балшар, үхибүүн ябаһан үе харуулагдана. Бишыхан Миша хүбүүн ходо үбшэлдэг, һулахан бэстэй байгаа. Тиимэһээнь хүгшэн эхэнь гурба дахин—1818, 1820, 1825 онуудта аша хүбүүгээ Кавказ абаашажа, аршаанда һуулгаһан юм гэхэ. Поэт гансал 1825 ондо Кавказ ороһоноо һайнаар һанадаг байгаа. Тэрэ үедэ Кавказда сэрэг суурхтай байһан дээрэһээ, хадын оройнуудаар ород хасагуудай харуул табигдаһан юм. Энэниие арбан нэгэ наһатай Миша ехэ һонирходог байгаа.

дой суута уран зураашад В. М. Васнецов, Б. М. Кустодиев болон бусадай зураһан олон зураг эндэ харуулагдана.

Удаадахи, дүрбэдэхи таһалга соо 1837 ондо Лермонтовэй Кавказ ерэжэ, эндэхи ажабайдалһаа үндэһэлэн бэшэһэн «Манай үеын герой» гэжэ роман, «Демон», «Мцыри», «Беглец», гэжэ поэмэнүүд тухай хэлэгдэнэ.

Эгээл түрүүшынхеэ хэблэгдэн гараһан «Манай үеын герой» (1840 он) гэбэ роман, 1912 ондо гипсээр хэгдэһэн Лермонтовэй скульптура хүнэй анхарал хандуулна.

Музейн табадахи таһалга соо 1838—1840 онуудта Лермонтовэй Петербургда үнгэргэһэн саг, тэрэ үедэ бэшэһэн зохёолнууд тухай, мүн хоёрдохёо поэдэй Кавказ заруулһан тухай (Баранттай дуэль хэһэнэйнгээ түлөө) дэлгэрэнгыгээр харуулагдана.

«Отечественные записки» гэжэ журналда Лермонтовэй хабаадалсадаг байһан тухай эндэ хэлэгдэнэ. Мүн энэ журналда В. Г. Белинский эдэбхитэйгээр бэшэдэг байгаа. 1840 ондо хэблэлһээ гараһан Лермонтовэй шүлэгүүдэй түрүүшын суглуулбари эндэ табяатай. 1838—1840 онуудта журналда хэблэгдэһэн «Бодол», «Поэт», «Өөртөө бү этигэ», «Терегэй бэлэгүүд», «Хасагуудай үлгын дуун» болон бусад гайхамшагта зохёолнуудынь Лермонтовые Пушкинай удаадахи ород арадай агуухэ поэдэй нэрэ хүндэдэ хүртүүлһэн байна.

Поэдэй хоёрдохи сүлэлгынгөө үедэ Кавказда боложо байһан дайнда эрэлхэг зүрхэтэйгөөр хабаадалсаһан баримтанууд харуулагдана. Нэгэ байлдаанда офицер Лермонтов илангаяа ехэ баатаршалга гаргаһан байгаа. Тэрэнэйнгээ түлөө дайшалхы орденда хүртүүлхээр зууршалуулагдаһан юм. Теэд, эрхэ сүлөөдэ дуратай, хан түрые үзэн ядадаг Лермонтовые нэгэдэхи Николай хаан тэрэ зууршалга сооһоо зуража хаяһан байгаа. Юуб гэхэдэ, энэ ордентой болоо һаа, Лермонтов сэрэгэйнгээ алба орхижо, Эхэ ороноо бусаха эрхэ олохо байгаа бшуу. Тиимэһээ поэт хаанта засагые бүри хурсаар, улам ехээр шүүмжэлэн, арад зонойнгоо нюдэ нээжэ үгэхэ аргатай болохо һэн.

Музейн зургаадахи таһалга соо 1841 оной майн 25—һаа июлиин 27 болотор Пятигорскдо ами наһанайнгаа һүүлшынгөө үдэрнүүдые поэдэй үнгэргэһэн тухай хэлэгдэнэ.

Хаан, агуухэ поэдэй бусад дайсад Лермонтовые эрхэ бэшэ алаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Поэдэй дайсад тэрэ үедэ нэгэ залуу офицерые дуэльдэ гаража Лермонтовые алахыень баалаһан юм гэхэ. Теэд, тэрэ офицер Россин культурын хүгжэлтэдэхи Лермонтовэй ехэ үүргые һайса ойлгодог байһан дээрэһээ иимэ муухай даабари дүүргэхэеэ огто арсаа бэлэй. Гэхэ зуура, тиимэ хүлһэншэ амитан уданшьегүй олдоо һэн. Тэрэнь сэрэгэй албанһаа гараһан офицер Мартынов байгаа.

Мартынов черкес хубсаһа үмдэнхэй, томо гэгшын хутага зүүгээд ябадаг байгаа. Тиимэһээнь ходо хүхюу зугаатай, шог наадатай ябадаг Лермонтов июлиин 25-най үдэшэ генерал Верзилинэй гэртэ «томо хутагата» гэжэ ямаршье муу бодолгүйгөөр наадажа, Мартыновта хандаһан гэхэ. Лермонтовые ямар нэгэн шалтаг дурдажа, дуэльдэ гаргаха хүсэлэнтэй Мартынов энэ ушар хэрэглэһэн байгаа. Мартынов эзэнэрнүүдэй дунда намайе ингэжэ наадалбаш гэжэ шалтаад, Лермонтовые дуэльдэ уриба. Поэдэй энэ хэлэһэн үгэеэ һөөргэнь абажа, хүлисэхэе болон хэлэһэн байгаа һаань, Мартынов энээн тухай шагнахашье дурагүй байгаа.

Дуэль хэдэг гүримаар Лермонтов түрүүн буудаха ёһотой байгаа. Тиимэһээ тэрэ Мартыновые шагаангүй, хии руу буудажархёо. Тэд Мартынов бэһал тиигээ ушартай аад лэ, Лермонтовэй тон үнинэрэжэ буудажархиһан юм гэхэ. Поэт сабшуулһандал унаашо һэн... Дуэлиин болин сасуу тэнгэри бүрхэжэ, залинта аадар орожо эхилһэн байна. Иигэжэ агууехэ поэдэй хорото муухайгаар алуулаадань, ородой эб зэбгүүрхэжэ байһан шэнги байгаа бэлэй.

Дуэлиин болоһон газарта врач ошоогүй, тэрэшье абаашахагүй байгаа. Юуб гэхэдэ, Лермонтовэй нүхэдынь дуэль һайнаар дүүрэхэ бэзэ гэжэ найдаһан юм. Пятигорскһоо мори тэргэ асаржа, үшөө амиды хэбтэһэн Лермонтовые Пятигорск абаашажа ябатарнь, харгыда, наһа барашаһан түүхэтэй...

Музейн һүүлшын таһалга соо дэлхэйн болон ородой литературын хүгжэлтэдэ Лермонтовэй ехэ үүргэ тухай, агуухэ ород поэдые совет хүнүүдэй ямараар хүндэлдэг тухай хэлэгдэнэ.

Лермонтов тухай Н. К. Крупская, С. М. Киров, А. М. Горький, А. Н. Толстой, В. В. Маяковский гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд эндэ бэшээтэй байна.

Совет гүрэн соо, мүн арадай демократиин оронуудта Лермонтовэй зохёолнууд олон хэлэн дээрэ гарадаг, эдэ зохёолнуудай үндэһөөр театрнууд зүжэг табидаг байна.

***

Пятигорскдо Лермонтовэй байһан гэр ехэ һонирхолтой. 1884 ондо үлгэгдэһэн мрамор самбарта иигэжэ бэшээтэй: «М. Ю. Лермонтовэй ажаһууһан гэр».

Энэ гэр соо Лермонтовэй байдаг таһалгада хүн зон ехэ үни удаан зогсоно. Эндэ Лермонтов ажалладаг, амардаг байгаа. Энэ бишыхан таһалга соо «Дубэй набшаһа», «Гансаараа гаранаб харгыда», «Пророк» ба бусад шүлэгүүдээ поэт бэшэһэн байгаа ха. 1841 оной июлиин 27-ной үдэшэ Лермонтовэй алуулһан бэеые эндэнь асаржа табяа һэн.

Тус таһалга соо Лермонтовэй хүдэлдэг түхэреэн стол байна. Столово, гостина соо Лермонтовэй нүхэд суглардаг һэн. Шкаф соо тэрэ үеын амһартанууд, түмэр поднос байна.

Гостинын үүдээр газаашаа гарахада терраса. Тэндэ поэт амарха, хүдэлхэ дуратай һэн ха. Террасаһаа сэсэрлиг руу оронобди. Тэрэ сэсэрлиг Лермонтовэй һүүлээр 117 жэлэй туршада танигдахаар бэшэ болонхой. Тэрэ үеын клён, хаташаһан акаци болон алыч үлэнхэй. Бусадынь бултадаа шэнэ, залуу модод...

Лермонтовэй хабсагай.

***

Агуухэ поэдэй нэрэтэй холбоотой газар Хойто Кавказда ехэ олон. Пятигорскын парк соо «Диана» гэжэ грот (шулуун хабсагайда хэһэн һүүдэр, нүхэн), мүн Лермонтовэй грот байха юм. Парк соо Лермонтовэй галлерея, ванна бии. Ваннада орожо, бэеэ аргалдаг байгаа ха.

Пятигорск хотодо дүтэхэнэ, Машук уулын бооридо Лермонтов Мартынов хоёрой дуэль хэһэн газар хүнэй досоо олон бодол түрүүлнэ. Энээхэн талмайда агуухэ поэдэй халуун шуһан адхаржа, газарта шэнгэһэн байгаа бшуу. Лермонтовэй буудуулаад унаһан газарта түрүүшээр ямаршье тэмдэггүй һэн. Тэндэнь хожомынь памятник табигдаа бэлэй.

Кисловодскын хажууда «Лермонтовэй хабсагай» гэжэ нэрэтэй, холоһоо харахада кораблиин түхэлтэй, шулуун хабсагай байна. «Манай үеын герой» гэжэ зохёол соогоо Лермонтов энэ хабсагай тухай гоё һайханаар бэшэнхэй. Печорин Грушницкий хоёр энэ хабсагай дээрэ гаража, эрмэгтэнь хоюулаа байгаад, буудалдаһан юм...

Эгээл тиимэһээ Хойто Кавказай хүн зон ородой агуухэ поэт Михаил Юрьевич Лермонтовэй нэрые илангаяа ехээр дуралан хүндэлдэг.

Хойто Кавказ. **Д. Дугаров.**

Манай календарь

Иоганнес Брамс

(Түрэһөөр 125 жэлэйнь ойдо)

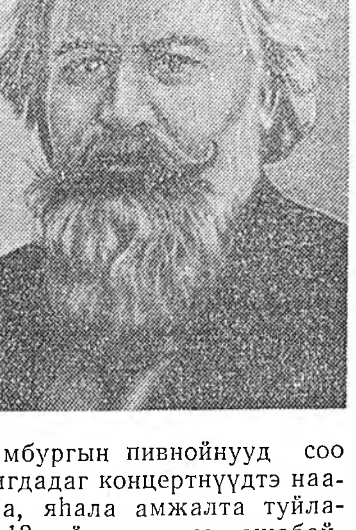

Гамбургын пивнойнууд соо табигдадаг концертнүүдтэ наадажа, яһала амжалта туйлаһан 13-тай пианистын ажабайдал ехэ хүндэ байгаа. Тэрэнэй эсэгэ үгытэй хүгжэмшэ байһан туладаа һамгаяа, 3 үхибүүгээ тэжээжэ хүшэхүрэдэггүй байһан юм. Иоганнес Брамс хүдэлжэ олоһон юумэеэ эсэгэдээ үгэдэг байба. Залуу пианистын хүгжэм дэро хатаржа, сэнгэжэ байһан тэрэ үеын хүнүүд немецкэ ерээдүйн гайхамшагта хүгжэмшэн бидэниие сэнгүүлжэ байна гэжэ хаанаһаа мэдэхэ һэм даа.

Иоганнесын онсо бэлиг шадабари 7 наһатайһаань элиржэ эхилһэн юм. Тэрэнэй 10-тай болоходо, нэгэ мэдээжэ багша түлөөһэгүйгөөр Иоганнесые һургажа эхилһэн байгаа. Заахан хүбүүнэй оролдолго, бэлигээр урмашаһан багша тэрэниие хүгжэм зохёожо һургаха гэжэ ехэ оролдодог һэн гэхэ. Брамс 20 наһатайдаа, фортепианын пьесэнүүдые, элохон дуунуудые зохёогоод байгаа.

Венгриин скрипач Ременьи бэлигтэй пианистые анхаржа, Германиин городуудаар тэрэнтэй хамта ябажа, концерт табихыень Брамсда дурадхаһан юм. Гастрольдо ябаха зуураа, залуу хүгжэмшэ Роберт Шумантай уулзажа танилсаа. Роберт Шуман залуу композиторые магтаһан статья хэблэжэ, тэрэнэй саашанхи творческо ажалда харгы зам нээжэ үгэһэн байгаа. Тэрэнэй удаа Брамсын зохёолнууд хэблэгдэдэг, өөрөө концертнүүдтэ уряалаар наададаг болоо бэлэй. Тиигэжэ залуу хүгжэмшэ үдэр ерэхэ тудам суудa гаража, тэрэнэй зохёоһон хүгжэмүүд ганса Германида бэшэ, харин Австрида, Лэндондо, Петербургда, Парижда наадагдадаг болоһон байгаа.

Брамс өөрынгөө зохёолнуудта немецкэ, словацка, чешскэ, австрийска арадуудай дуу хүгжэмые хэрэглэдэг байгаа. Стасов тэрэнэй зохёоһон «Венгерскэ хатар» гэжэ зохёолынь магтан, «онсо өөрынь гайхамшагта габьяа» гэжэ хэлэһэн юм.

Иоганнес Брамс симфоническа, бусад инструментнүүд дээрэ наадаха 200 гаран хүгжэмые, мүн тэды дуу зохёожо, 64-тэйдөө наһа бараһан байна.

Һурагшадай үүсхэл

Хэжэнгын аймагай һурагшад зунайнгаа амаралтада колхозуудай ажал хүдэлмэридэ туһалха, мүн һургуули шадараа хамта 4000 хэһэг жэмэстэ модо һуулгаха гэһэн үүсхэл гаргаба.

Һурагшад һургуули шадарайнгаа жэмэстэ сэсэрлигэй талмай дээрэ наг шэбхэ гаргажа, элдүүрилжэ байна.

Энэ һургуулиинхид тахяагай 1600 дальбараа дэгжээжэ, 15 гектар корнеплод, 30 га кукуруза ургуулжа Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо үгэхөөр харааланхай. Һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад гурбан бригада боложо, Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудта хүдэлмэрилхөөр зундаа гараха.

А. Аюржанаев.

Тобшо һонин

☆ Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз баян дэлгэр ажабайдалтай боложо, барилгын хүдэлмэри үргэнөөр эрхилжэ байна. Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада 30 гаран айл өөһэдтөө гэр барижа ороо.

С. Дулзенов.

☆ Хэлхеэ холбооной болон автомобильна харгы замай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обком шатаршадай мүрысөө үнгэргэбэ. Һара шахуу үргэлжэлһэн энэ мүрысөөндэ хамта 10 команда хабаадалсаа. Мүрысөөнэй дүнгэй ёһоор шоссейнэ харгы хэгшэдэй команда (35,5 очкотой) түрүү һуури эзэлжэ, профсоюзай обкомой дамжуулгын шанда хүртэбэ. Хэлхеэ-холбоошод хоёрдохи һуурида гараа.

Б. Аюшеев.

Айл бүхэн радиотой боложо байна

Манай республика дотор мүнөө радиогүй айл үгы шахуу. 77900 колхознигууд, хүдэлмэришэд, албахаагшадай байрада радио эрүүлагданхай, хорин гурба мянга шахуу элдэб янзын радиоприемник хэрэглэнэ. Республикымнай 100 мянган булэ айл радиотой болонхой, янза бүриин дамжуулга шагнадаг.

Аймагуудай центрнүүд, хүдэлмэришэнэй тосхонууд, совхозууд болон томо томо һуурин газарнууд радио тодхонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүсэ ехэтэ радиоузел тодхохо ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Энэ жэлдэ Мухаршэбэрэй аймагай Суулга нютагта, Ториин аймагай Улегчин нютагта ехэ радиоузел баригдахань. Эдээн дэ 3—5 жэжэ радиоузел холбогдохо юм. Саашадаа радио олошоруулха бүри ехэ аргатай болохо. Закаменай аймагай Санагын радиоузелда Енгорбойн, Шара Азаргын радиоузелнууд холбогдохо, саашадаа Утаата, Далахай нютагууд, мүн колхозуудай хэдэн фермэ радиотой болохо. Энэ жэлдэ 16 багахан радиоузел нэгэдхэгдэжэ, хүсэ ехэтэ радиоузел болгогдохо байна.

Баунтын аймагай Варваринск, Арекиткан тосхонуудые, Хойто-Байгалай аймагай Кумора, Иркана, Уоян тосхонуудые, Түнхэнэй аймагай Монды тосхониие, мүн бусад аймагуудай хэдэ хэдэн колхозой һуурин газарнуудые радиотэй болохо хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Ярууын, Кяхтын совхозуудай фермэнүүдые радиотой болгохо хэмжээ абтажа байнхай.

Гэхэ зуура, хүсэд радиотой болжо шадаагүй, колхозууд бии. Мухаршэбэрэй аймагай «Үнэн», Закаменай аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд айл бүхэнэй гэртэ радио оруулха гэжэ оролдоногүй. Баргажанай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой правлени Хилгана гэжэ нютагта радио оруулха асуудал шиидхэнэгүй. Мүн Мухаршэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой радиоузел үни заяанай хүдэлөөгүй байһаар.

Мүнөө аймагуудта радио олон болгохо дүүрэн арга бии. Тэрэнэй хэрэглэхын тулада хэлхеэ холбооной зургаанууд оролдосотойнэтэрүүгээр хүдэлхэ ёһотой. Колхознигуудай гэртэ радио оруулха хэрэгтэнь колхозуудай правленинууд, партийна организацинууд хэлхеэ холбоошодтэ зохихо туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй.

1958—1959 онуудта республикын һуурин газарнуудые бултыень радиотой болгохо, тэрэнэй тоо олошоруулха арга боломжо яһала бии. Республикын хэлхеэ холбоошод нютагай эмхи зургаануудай туһаламжаар энэ шухала, хүндэтэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

В. Климов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

КПК-гэй Бүхэхитадай VIII съездын хоёрдохи сесси нээгдэбэ

ПЕКИН, майн 5. Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулна: Хитадай Коммунистическэ партиин Бүхэхитадай VIII съездын хоёрдохи сесси мүнөөдэр гурбан часта Пекиндэ хүдэлмэрилжэ эхилээ.

Сесси нээгдэбэ гэжэ Мао Цзэ-дунай соносхоһоной һүүлээр нүхэр Лю Шао-ци КПК-гэй ЦК-гэй үмэнэһөө КПК-гэй ЦК-гэй тоосоото элидхэл хээ. Мүнөөнэй байдал, социалистическэ байгуулалтын талаар партиин бэелүүлдэг жэнхэни хараа шугам, партиин саашанхи зорилгонууд тухай тоосоото элидхэл соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ. Удаань коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвада болоһон зүблөөнүүд тухай нүхэр Дэн Сяо-пин элидхэл хэһэн байна. Эдэ зүблөөнүүдэй, тэндэ баталан абтаһан документнүүдэй угаа ехэ удхашанартай байһые тайлбарилха зуураа нүхэр Дэн Сяо-пин мүнөөнэй ревизионизмые хурсаар шүүмжэлээ.

КПК-гэй Бүхэхитадай VIII съездын хоёрдохи сессиин мүнөөдэрэй заседани 7 час 50 минутада дүүрээ. Сессидэ хабаадагшад майн 6-да бүлэг бүлэг боложо таһараад, элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэ юм.

Президент Сукарно Индонезиин коммунистическэ партиин делегацитай уулзаба

ДЖАКАРТА, майн 6. (ТАСС). Индонезиин коммунистическэ партиин делегаци КПИ-гэй генеральна секретарь нүхэр Айдит түрүүтэйгээр үсэгэлдэр президент Сукарнода ороо. Уулзалга хани ёһоор үнгэрөө гэжэ «Хариан Ракьят» газетэ бэшэнэ. Һаяхан боложо үнгэрһэн КПИ-гэй ЦК-гэй VI пленумэй баталан абаһан шиидхэбэриие, тусхайлбал США-да экономическа бэрхэшээлэй боложо байһан, тэрэнэй Индонезиин экономикодо нүлөөлдэг тухай асуудалаар, тэрэшэлэн Индонезиин арадай гол зорилготой—үймөөшэдые хүсэдөөр усадхалгатай холбоотой асуудалнуудаар партиин баримталдаг хараа шугамые делегаци президентдэ тайлбарилжа үгөө.

Мүнөө үедэ, мүн үймөөшэдэй дарагдаһан хойно демократическа бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэмэл фронт үргэдхэхэ, США-гэй һанаашалжа байһан ээрхэг түримхэй ябуулгые гэдэргэнь сохихо тухай асуудалаар партиин баримталжа байһан хараа бодолые делегаци найруулан хэлээ.

Индонезиин правительствын сэрэгүүдэй амжалта

ДЖАКАРТА, майн 5 (ТАСС). Полковник Гани гэгшын командалдаг правительствын сэрэгүүд Букиттинг городые эзэлээ гэжэ Джакартын радио мэдээсээ. Центральна Суматра дээрэ байдаг энэ городые үймөөшэд эсэргүүсэлтынай гол шухала пункт гээшэ гэжэ тоолодог байһан юм.

Падангын радиогой мэдүүлһэнэй ёһоор правительствын сэрэгүүдэй сүлөөлһэн бүхы городуудай байдалыень полковник Гани хуушан хэмдэнь оруулһан байна.

„Зүүнэй тала бариһан правительство байгуулхын түлөө"

Морис Торезэй мэдүүлгэ

ПАРИЖ, майн 5. (ТАСС). Далай шадарай Сена департаментын коммунистнуудай үмэнэ үсэгэлдэр үгэ хэлэхэдээ, французска коммунистическэ партиин генеральна секретарь Морис Торез ороной политическэ байдал тухай тогтоо.

«Франциин правительствогүй болоһоор гурбан долоон хоног үнгэрбэ. Түшэглэжэ байһан олонхидойнь үгэеэ ойлголсохоёо бэлиходонь правительство өөрөө унаһан байна» гэжэ тэрэ хэлээ.

Иимэ байдалай тогтоһоной шалтагаан юуб гэхэдэ, Алжиртахи дайн байлдааe үргэлжэлүүлхэ гэжэ һаналаа нэгэдэһэн партинууд энэ дайн ямараар хэхэб, дайнай хойшолонгуудые хүзүүн дээрээ даажа абахыень ажалшадта хайшан гэжэ баадхахаб гэһэн асуудалаар үгэеэ ойлголсожо шаданагүй гэжэ Морис Торез заагаа:

Иимэ байдалһаа гараха гансахан арга бии гэбэл, олонхидто, тэрэ тоодо коммунистнуудта түшэглэһэн правительство байгуулха хэрэгтэй гэжэ Морис Торез онсолон тэмдэглээ.

Мүнөөнэй правительственна кризисһээ гараха ябадалда коммунистическэ партиин дүүргэхэ үүргэ тухай хэлэхэдээ Морис Торез иигэжэ тэмдэглээ. Олониитые гэгээрүүлхые, зүүнэй тала бариһан правительство, Алжирта эб найрамдал тогтоохо правительство байгуулхын түлөө олониитын тэмсэл али бүхы аргаар эмхидхэхые коммунистнууд бүхэн оролдохо ёһотой.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00724. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 131.